

s.2 Mesnevîden

Sezai Küçük

“Ruhlar âleminde, elest kadehinden sevgi şarabı içen kişinin, bu dünyada bir mahmurluk hali vardır. Başı döner durur.”

s.26 Dur, Bak ve Yorumla

Siz de Serdivan Ajans'ta yazabilirsiniz. Dur, Bak ve Yorumla köşemizde gördüğünüz fotoğrafları, kendi fikir ve duygu dünyanızı yansıtacak şekilde yorumlayıp bize gönderebilirsiniz.

RÖPORTAJ

Kudüs'e barış gelmeden dünyaya barış gelmez.

Prof. Dr. Zekeriya Kurşun ile Ortadoğu ve İslâm dünyasının nabzını tutan faydalı bir röportaj gerçekleştirdik.

s.6

Yorum

s.12

Yusuf Kaplan

Küreselleşme sürecinin bütün dünyada hissedildiği bir zaman diliminde yaşıyoruz... Küreselleşme sürecini, ölçek büyümesi ama ufuk daralması olarak tanımlayabiliriz.

Biyografi

s.14

Yusuf Temizcan

Aslen Sudanlı. Girit'te doğar. Dedesi onun İslam ahlakına göre yetişmesini istediği için yanına alır. Kahire'de bir güzel yetiştirir. Hem ahlakını hem de Osmanlılığını oradan alır. Dede farkında mıdır nasıl bir yiğit yetiştirdiğinin? Belki

Yorum

s.16

Ayhan Koçkaya

Neden kültürel kodlarımızın dışında bir hayat aradığımızı öğrenemiyoruz fakat romanın vazifesi aynı kalmaya devam ediyor: romancılarımız bizi eğitmeyi birincil vazife olarak görüyor.

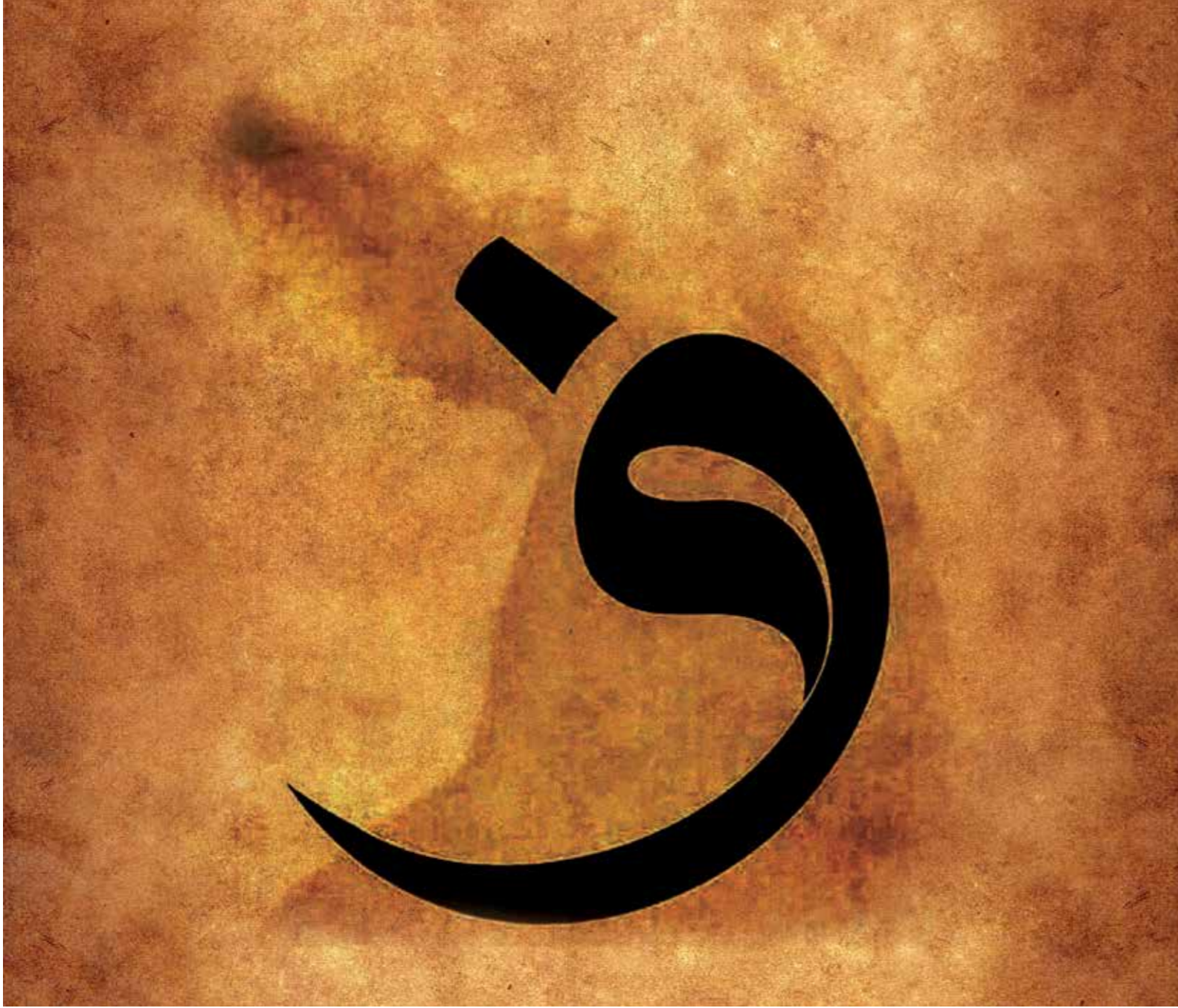
Ortadoğu

s.20

Nurhak Gürel

Rusya ve Çin'in, bir taraftan İran'ı Batılı devletler karşısında tam bir izolasyondan korurken diğer taraftan İran'a temkinli yaklaşıtlarını da unutmamak gerekir.

AHDE VEFÂ

➔ Ahd, sözlükte; “söz vermek, bir şeyin yerine getirilmesini emretmek, tâlimat vermek” mânalarına geldiği gibi, isim olarak da, “emir, tâlimat, taahhüt, antlaşma, yükümlülük” anlamlarına gelir. Ahid de hem yemin, hem de kesin söz vermek demektir. Yemin ahidin dinî yönünü, söz vermek de ahlâkî yönünü ifade eder. İki taraf arasında yapılan sözleşmelere de ahd ve ahidleşme denir ve ahidleşmenin insanlar arasında yapılan biçimine “muâhede” denilmiştir.

Vefâ ise; “sözünde durma, verilen sözü yerine

getirme, sevgide süreklilik, bağlılık ve sadakat gibi anlamlara gelir.

Vefâsî, sevgisi gerçek ve kalıcı olana “vefâlı” veya “vefâkâr” denildiği gibi, vefâlı olmayan; sevgisinde, dostluğunda sebat göstermeye de “vefâsız” denilir. Gündelik hayatta sıkça kullandığımız “ahde vefâ” ise “verilen söze ve yapılan sözleşmeye bağlılık” demektir.

Ahd ve vefâ kavramları, ahlak, tasavvuf, hukuk başta olmak üzere pek çok alan içerisinde kullanılan

önemli bir kavramdır. Kur’ân’da ve hadislerde söz vermek ve sözünde durmak (ahd ve vefâ) pek çok defa ve çeşitli şekillerde geçmektedir.

Kur’an-ı Kerim’de hakiki mü’minlerin özelliklerinden bahsedilirken; “Onlar, Allah’ın ahidini yerine getirenler ve verdikleri sözü bozmayanlardır.” (Ra’d Sûresi, 20) “Mü’minler öyle insanlardır ki, emanetlerine ve ahitlerine riayet ederler.” (Mü’minün Sûresi, 8) buyurulmaktadır. Yine başka bir ayette “Her kim sözünü yerine getirir ve kötülükten sakınırsa, bilsin ki Allah

sakınanları sever.” (Al-i İmrân Sûresi, 76) ayetiyle verdiği sözü yerine getiren ve Allah’ın emirlerine karşı gelmekten sakınan kulları Allah’ın sevdiği belirtilmektedir.

Kur’ân-ı Kerim’de ahde vefâ göstermek imandan sayılmış, yaptığı antlaşmalara sadık kalan ve verdiği sözü tutan iman ehli övülerek onlara büyük ecir ve sevabın hazırlandığı ifade edilmiştir. “Sana bîat edenler ancak Allah’a bîat etmiş olurlar. Allah’ın kudret eli onların ellerinin üzerindedir. Verdiği sözden dönen kendi aleyhine dönmüş olur. Allah’a verdiği sözü yerine getirene, Allah büyük bir mükâfat verecektir.” (Fetih Sûresi, 10)

Ahde vefâ göstermeyen ve sözünde durmayanların, fasık ve bozguncular olarak nitelendirilmiş ve ahirette onlara hiçbir nasip verilmeyeceği ve çeşitli cezalara çarptırılacakları şöyle beyan edilmiştir: “Şüphesiz, Allah’a verdikleri sözü ve yeminlerini az bir karşılığa değişenler var ya, işte onların ahirette bir payı yoktur. Allah kıyamet günü onlarla konuşmayacak, onlara bakmayacak ve onları temizlemeyecektir. Onlar için elem dolu bir azap vardır.” (Ra’d Sûresi, 25) Hadislerde de aynı hususlar dile getirilmiştir.

Hz. Peygamber’in (sav) de ahde vefâ ile ilgili sözleri şöyledir:

“Ahde vefâ, sözünde durmak imandandır.” “Ah dine vefâsî olmayanın, imanı da (dini de) olamaz.”

“Kişinin imanı doğru olmaz, kalbi doğru olmadıkça. Kalbi doğru olmaz, dili doğruları söylemedikçe. Kişi cennete giremez, komşusu kötülüğünden emin olmadıkça.”, “Vaat (söz vermek) borçtur. Sözünde durmayana yazıklar olsun.”, “Mümin kardeşine yerine getirmeyeceğin bir söz verme.”,

“Sana itimat edene (verdiğin sözü tut).”

“Bana İslâm’ı öylesine tanıtt ki, onu bir daha senden başkasına sormaya ihtiyaç hissetmeyeyim” diyen bir sahabeye Hz. Peygamber; “Allah’a inandım de, sonra da dosdoğru ol!” demiştir.

Hz. Peygamber dua ederken de “Allahım! Gücüm yettiği kadar ahdine ve vaadine sadakat gösteriyorum” diye dua etmiştir.

Süfiler, Bezmi-i Elest’ta Allah’ın rab olduğunu ikrar etmeyi ahid, bu taahhüde bağlı kalmayı da ahde vefâ olarak kabul etmişlerdir.

Hz. Mevlânâ da Mesnevî’de ahde vefâ konusunu Bezmi-i Elest’ta ruhlarımızın misakı üzerinden değerlendirmiş ve konuyu Yusuf (as)’ın rüyası ile şöyle anlatmıştır:

“Hz. Yusuf; güneşin, ayın ve onbir yıldızın kendisine secde ettiklerini rüyasında görmüştü. Bu yüzden o, kuyuda iken de, zindanda bulunduğu zamanlarda da, hep gördüğü rüyanın gerçekleşmesini bekliyordu. Kardeşleri Yusuf’u kuyuya attıkları zaman, kulağına Allâh’tan ses geldi: “Ey yiğit, sen bir gün mânevî pâdişah olacaksın da, sana ettikleri bu cefâyı, kardeşlerinin yüzüne vuracaksın” demişti. Hz. Yusuf’a kuyuda iken seslenen göze görünmüyordu ama, gönül söyleyeni tanıdı. Halil İbrahim’e ateş nasıl gül bahçesi olmuşsa, bu mübârek ses yüzünden kuyu da Hz. Yusuf a bir gül bahçesi, bir dost meclisi olmuştu. Yusuf (a.s), bundan sonra ne türlü cefâlara uğradı ise, o sesin vermiş olduğu kuvvetle, güçle, o eza ve cefâlara dayanıyordu.

Her kim, ezel gününde bir rüya gördüyse, yâni Cenâb-ı Hakk’ın, “Ben sizin Rabbiniz değil miyim?” hitabından rûhunda bir hâtıra kaldı.

Bu dünya gecesinde gönül gözü ile hoş bir sûret görebildi ise, o kişi ibâdetler yolunda mest olur, gider.” (Mesnevî III, 2334-2355)

Hz. Mevlânâ’ya göre elest bezminde “Ben sizin rabbiniz değil miyim?” sualine muhatap olan ruhlar sermesttirler yani ilahi aşk sarhoşu olmuşlardır da başları döner durur:

“Ruhlar âleminde, elest kadehinden sevgi şarabı içen kişinin, bu dünyada onun bir mahmurluk hali vardır. Başı döner durur.” (Mesnevî V, 830)

Bu dünya toprağına da Hakk Teâla bir yudumcuk aşk şarabından saçmıştır da hem toprak yeşermiş hem topraktan yaratılan Adem vücûda gelmiştir:

“Elest” sakîsi, yani Allâh, bu süflî çorak toprağı, yani yeryüzüne bir yudumcuk aşk şarabı saçmıştır da, o çorak toprak, o yüzden çoştı, verimli hale geldi. Biz de o çoşkunluktan meydana geldik. Fakat ey, ruhların sakîsi olan Allâh, biz pek tembelştik, bize o aşk şarabından bir yudumcuk daha ihsân et” (Mesnevî V, 390)

“Beka (Elest küpünün şarabı), öyle adî bir şarap değil ki, sarhoşluğu bir gece sürsün! Ashab-ı Kehf, o mânevî şarabı içti, o sofradan yedi de tam üç yüz dokuz yıl aklını kaybetti. Mısır’daki kadınlar, o beka

şarabından bir kadeh içtiler de ellerini, parmaklarını kesip doğradılar. Mısır sihirbazları, Hz. Mûsâ’nın mucizesinden mest oldukları için darağacını sevgili sanmışlardı. Cafer-i Tayyar hazretleri de Elest şarabının mesti olduğu için kendinden geçti de elini ayağını fedâ etti.” (Mesnevî IV, 2097-3001) Bir şair der ki;

“Elestü bezminde âşık senden aldı hitâbı
Evvelinde Mecnun oldu sonra Leylâ dediler”
Yunus Emre de bu yolculuğu;

“Milk-i bekâdan gelmişem fânî cihânî neylerem
Ben dost cemâlin görmüşem hür ü cinânî neylerem
Vahdet meyinin cür’asın ma’sûk elinden içmişem
Ben dost kokusun almışam müşk-i Hutân’ı
neylerem” şeklinde anlatmıştır.

Hz. Mevlânâ ademoğlunun bu dünyaya gönderiliş sebebini de “Elest ülkesinin” kadrini bilesin diye, dünya hayatı öne sürülmüştür.” diye izah eder.

Ama bu dünyada ademoğlu Allah’a gerçek bir kul olarak yaşmalıdır ki Allah’ın huzuruna yüzakıyla varabilsin. Mesnevî bunu da yine vefâ üzerinden şöyle dile getirmiştir:

“Yaşadığın şu zamanda, senin üç yol arkadaşın vardır. Birisi vefâlıdır, sana bağlıdır. Diğer ikisi gaddardır; yani acımayan, insafsız; hep kötülük yapan iki dost. Vefâsız ve gaddar olan yol arkadaşlarından biri, sana dost görünen kişidir. Diğer diğeri dünya malı ve eşyadır. Vefâlı olan üçüncüsü ise, senin ibadetin, iyi işlerindir. Mal, seninle beraber gelmez. Evden dışarı bile çıkamaz. Senin vefâlı görünen dostun ancak mezarının başına kadar gelir. Ecelin gelip çattığı gün, dostun hal dili ile sana der ki:

“Ben senin ancak mezarının başına kadar gelirim, mezarının başında birazcık dururum. Fakat bundan ötesine gidemem. İbadetin, iyiliklerin, yaptığın iyi işler, vefâlıdır. Onlar mezarının dibine kadar inerler, senden ayrılmazlar. “Âhiret yolu için ibadetten, yapılan iyiliklerden, görülen iyi işlerden daha vefâlı bir yol arkadaşı yoktur.” (Mesnevî V, 1045-1050) Hasılı kelam Hz. Mevlânâ’nın ifadesiyle;

“Allah’a verdiğin söze vefâ edersen, Allah da kereminden senin ahidini korur.”

“Ahdime vefâ edin” sözüne kulak ver de sevgiliden “Ahdinize vefâ edeyim” vaadi gelsin. 11

MİMARLIK NESNESİ OLMAYAN ÜZERİNDEN BİR TASARIM DENEMESİ:

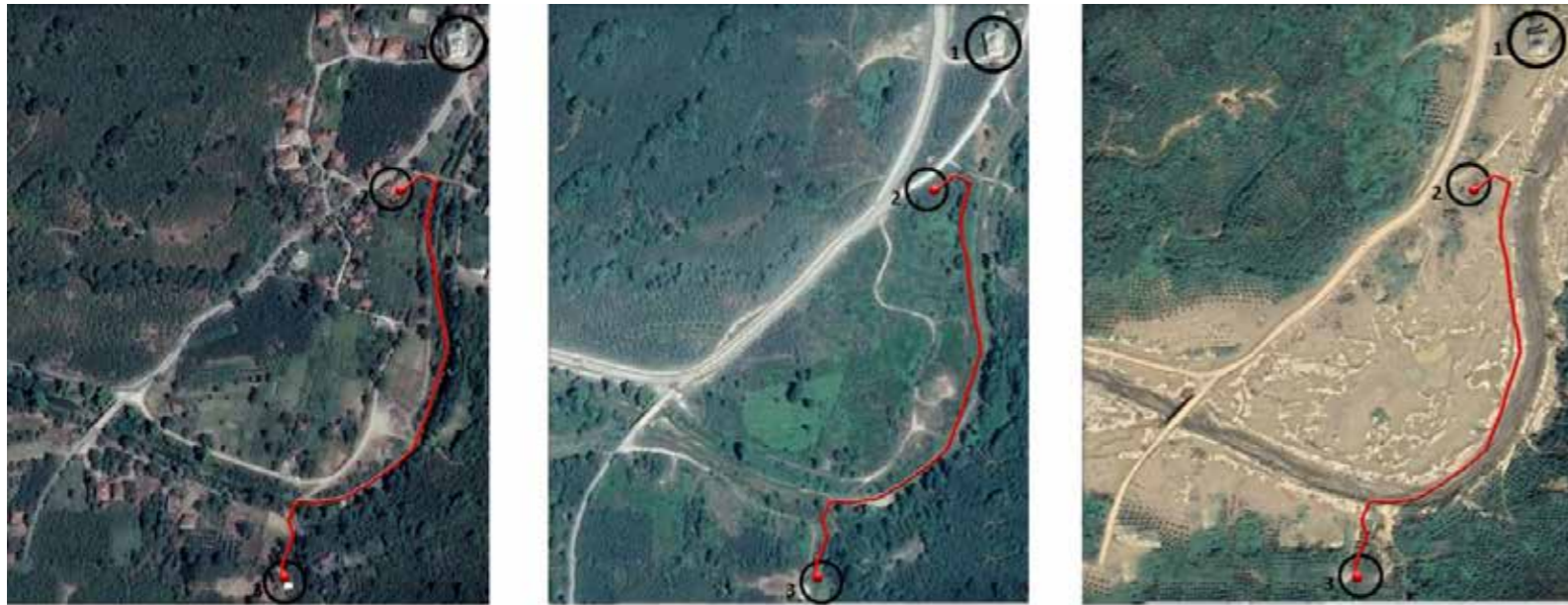
TAŞIN HÂLLERİ

Yaşamı boyunca tıpkı bir simyacı gibi “gizemli taşlar”ı keşfettiğine inandığım merhum dedemin anısına.

→ Dedemin ve babaannemin yaşadığı köye, Ortaköy'e seksen altı kilometre uzaklıktan bakıyorum. Şimdi 2022 kışındayız, köyüm sekiz yıldan beri Büyük Melen Projesi'nin güçlü boru çemberi içinde uyukluyor. Kiremit kırmızısı ıslak yer ile atmosferin üzerine kapak oluşturan dumanlarla kaplı gök arasında kendi haline bırakılan köy, çamura saplanan tekerleriyle karıncalar gibi kaynaşan iş makineleriyle çevrili. Ağır gri bulutlu ya da yağmurlu havada dizleri ağrıyan dedem, dik fındık bahçesi yamaçlarının ortasında, çukurda öylece kala kalan bu köyü, çekilmez ve pek bir gudubet bulurdu. Ta ki, kendi çocukluğundan bu yana, köy ahalisinde bir şehir efsanesi algısı yaratan baraj yapımı gerçek olana kadar. Tahliye kararıyla, köy sakinleri, belki bu yerlerin sular altında kalacak olmasını düşünenecek halde bile değilken, yakınlarının mezarlarını başka başka yerlere taşıdı. Köyde bulunan ilkokul kapatılınca, taşımali eğitimle çevre köylere gönderilen çocuklar, bu kez de ölümlerden sonra taşınma telaşı yaşadı. Daha kendilerinin nereye gideceği belli değilken, sadece evler değil, arkada bırakılacak fındık bahçeleri düşünülürdü. Zamanla, bir, üç, beş derken, taş taş üstünde kalmayacak kadar her şey yıkıldı. Nihayetinde köylüler taşındı ve bir köy tarihe karıştı. Geride, su yaşamına yapay bir resif olan cami ve caminin köye tepeden bakanda yoksunluk hissi uyandıran minaresi kaldı. Dedemin tabiriyle, Sanki bölgenin tam ortasına bir çukur kazmışlar da, çukurun da tam “orta”sına Ortaköy'ü yerleştirmişler, dediği bu “yer”, baraj hattı tarafından abluka altına alınıp yerinden edildi (Görsel 1).

Yersizlik hırkasını sırtıma geçirirken, maailenin “büyük evi” olarak gördüğü bu evi ve şimdilerde birer anı olan içindeki tatlı günleri muhayyilede canlandırıyorum. Büyük dedesi üzerinden önce dedesine, sonra babasına ve daha sonra dedeme düşen bu ev, yuva olduğu gelmiş geçmiş herkesin suretini özümlemişti. Aynı çatı altında, birbirlerine eklemelenen yaşam halleriyle, durmadan farklılaşmıştı. Büyük dedenin doğduğu ev tek göz odalı idi. Oysa, dedesi, ebelik yapan komşu kadının çağırıldığı arka odada dünyaya gelmişti. Babasının göbeğinin kesilerek çaputa sarıldığı yer bir yan odaydı. Dedemin kendisinin çocukluğu ise oğlanlar evlendikçe yapılan eklentilerle, beş yatak odalı büyükçe bir evde geçmişti. Halbuki, bunların hepsi aynı evdi ama büyüklüğü ve yaşayanları durmadan değişmişti.

Benim evin torunu olarak yaşadığım zamanlar ise o kadar da uzak değil. Şayet çocukluğumdan kalan hatıralar, beni yanıltmıyorsa, çok tanıdık bir hissi vardı evin. “Camiyi geçince soldaki ilk ev” oluşuyla diğerleri tarafından da bilinirdi. Bu konumu itibarıyla ev, köy okulunun, kahvenin ve bakkalın olduğu ve herkesin “Aşağıdan bir şey istiyor musun?” diyerek günde bir kere de olsa uğradığı, ramazanda ise toplu iftarların yapıldığı köy meydanından diğer yukarı köylere geçişe izin veren bir köprü gibiydi. Evin önünden, çıkardığı sessten dolayı “patpat” adı verilen, sabah ezanından itibaren önce gürültüsünün geldiği, sonra kendisinin görüldüğü traktörlerin yarıştığı asfalt yol uzanırdı.

1 Köy Camisi 2 Dedemin Evi 3 Fındık Evi 4 Günlük Rota

Görsel 1- Alanın hava fotoğrafları üzerinden (sol) mevcut köy, (orta) köy terk edilme sonrası, (sağ) köy tahliye sonrası

Bu yolda bir diğer tanıdık his, gecenin en kör saatlerinde kapı kapı doluşarak tüm köyü arşınlayan ramazan davulcusunun yankılanan mani sesleriydi. Yolun diğer tarafındaki beş katlı fındık deposu ise heybetli görünüşüyle, evin tam karşı merkezinde yer alırdı. Depodaki fındık çuvallarının varlığıyla çoğalan ve açtığı her delikten bizim eve yerleşmeye çalışan fındık fareleriyle içeride karşılaşmayı engellemek ne kadar mümkünse bu durum o kadar engellenirdi. Evde dönem dönem, mayın tarlası gibi fare kapanlarına ve zehirlerine basmadan diğer odaya geçmeye çalışmanın mücadelesi verilirdi. Bir keresinde babaannemin, yerdeki paspasın altından geçtiği belli belirsiz anlaşılın tıfıl bir fareyi elindeki bastonuyla kovaladığını anımsıyorum. Ben de kocakarı soğuklarında nadiren kullanılan arka odalara geçerken, önce gıcırdayan bozuk tahta döşemenin üzerinde zıplayıp çıkardığım sesle, saklanan fareleri kaçırıldığımıdan emin olur, sonra odaya girerdim. Daha da garibi, evin eski kara taşı tuvaletinden fare çıkmasını diye, taşları beyazlatmakta etkisiz kalan çamaşır suyunun bidonu, tuvaletin kullanılmadığı her an deliği kapatır halde bırakılırdı. Böylece “fareli köyü” aratmayan ve dahi müzikten de anlamayan çok sayıda farelerin varlığı, evin esas kullanım biçimini de belirlemiş oluyordu.

Öndeki asfalt yoldan ahşap bir çitle ayrılan avlu bölümüne, onların demesiyle “kuçuruk” adı verilen bir kapı ile geçilirdi. Bu kuçuruk, yalnızca şahsına münhasır ismiyle değil, dedemin “Demir kapı ağaç kapıya her zaman muhtaçtır.” atasözünü hatırlatmasında kullandığı bir metafor olarak da ilgimi çekerek. Kapı eşiği, basamakları doğal taşlarla kaplı merdivenlerle aniden eve bağlanırdı. Merdivenin ilk basamağıyla çitin arasındaki bir karışık toprak alanda, pembeden maviye renk değiştiren ortancalar yer alırdı. Evin merdivenin sahanlığından direkt oturma odasına açılan ve toz göstermesin diye koyu kahverengi yağlı boyayla boyanan ahşap kapısının üzerinde sonradan açılan bir delik bulunurdu. Bu delikten geçirilen naylon çamaşır ipinin bir ucu, bir buçuk kanatlı kapının demir sürgüsüne tutturulurken, diğer ucu ise kapının ev sahibine gerek duymadan dışarıdan çekilip açılması için boşta bırakılırdı. Bu, zaten herkesin birbirine uzaktan yakından akraba olduğu, hissima duyulan güvenin nişanesi gibiydi. Herkesi buyur eden öyle alelade bu girişin yanı başında, dışarı çıkarken kullanılan iki adet ahşap değnek ve içinde sobanın küllerinin biriktirildiği on kiloluk ağzı açılmış yağ tenekesi bulunurdu. Olur da uzak bir yere gidilirse, evin anahtarı da bu tenekenin altına bırakılırdı. Evin kapısının açıldığı geniş salonda, ilk göze çarpan şey, yaz kış ortada bulunan ve her kış bir yenisinin alındığı kuzine sobasıydı. Sobanın üzerinde daima bakır güğüm ve büyük boy bir kazan durur, bunlarda abdest suyunun hazırlanmasından, pişmiş aşı katılmaya kadar birçok işte kullanılacak suyun sıcaklığı muhafaza edilirdi. Her namaz vaktinden önce, dedem mavi plastik bir ibriğin yarısına kadar güğümden doldurduğu sıcak suyu, musluktan akan soğuk su ile ılıştırırdı. Kuzinenin fırınında haftada bir, gün darısı unundan yapılmış mısır ekmeği, üzerinde de kuyruk yağlı lahana sarması pişirilirdi. Sobanın simetrik iki yanında yer alan ve alttaki battaniye incelidikçe telleri sirta batan demir divanların biri babaanneme, diğeri dedeme aitti. Genellikle oturma ve yatma işlevlerinde kullanılan bu divanlar, aynı zamanda, altlarında yakacak odunların ve naftalin kokulu temiz kıyafetlerin saklandığı çamaşır dolabı görevi de görürdü. Dedemin kırmızı kasalı, küçük parmak hareketleriyle frekans düğmesi oynatıldığında ibre çubuğunun istasyonları bir yakalayıp, bir kaçırıldığı radyosu ise divanın yanındaki üç çekmeceli demir kesonun üzerinde, başköşeydi. (Devamı Gelecek) 1

Görsel 2: Taşın farklı açılardan görünümü, Kaynak: Yazar tarafından fotoğraflanmıştır.

Büyük bir imparatorluğun bakiyesini devralan Türkiye farklı etnik ve dini gruplarla bir arada yaşama tecrübesine sahiptir.

KİMDİR ? Prof. Dr. Zekeriya Kurşun

→ Hocam merhaba, öncelikle davetimizi kabul ettiğiniz için teşekkür ederiz. Çalışmalarınıza baktığımızda farklı alanlarla karşılıyorsunuz. Sudan, Mısır, Suudi Arabistan, Irak, Birleşik Arap Emirlikleri, Doğu Türkistan... Genel olarak İslâm coğrafyasına ilginiz nasıl oluştu? Yelpezinizin bu kadar geniş olması neyi ifade etmektedir?

Farklı alanları, ülkeleri, coğrafyaları çalışıyorum ancak hepsinin hem kavramsal olarak hem de tarihsel olarak bir bütünlüğü var. Ayrıca çalıştığım alanların kültürel ve coğrafi müşterekleri de var. Böyle birbirini ilgilendiren konuları çalışınca nereden girerseniz başka bir yerden çıkarsınız. Aslında yaptığım şey tam olarak bu.

Kuşkusuz eğitim öğretime başladığım andan, hatta belki de daha öncesinden itibaren bu coğrafyaya karşı beni yönlendiren aile fertlerim oldu. Özellikle dedemin İslâm dünyasına ilgisi bana miras olarak kaldı diyebilirim. Sanırım onlara da bu ilgi Osmanlı asırlarından kalmıştı. Bu hususta bir anekdotu da anlatmak isterim; lisansüstü eğitim

başlayacağım sıralarda ne çalışmam gerektiği konusunda bazı sorgulamalar yapıyordum, bu sıralarda Beyazıt Devlet Kitaplığı'nda eski gazeteleri karıştırmaya başladım. Bir mahalli gazetede benim doğduğum yerin adını taşıyan bir gazeteyle rastladım. Anadolu'nun küçük ve güzel bir köşesine ait bu gazetede Sudan'dan bahseden bir haberin olması dikkatimi çekmişti. Mahalli bir gazetede Sudan'ın ne denli önemli olabileceğini düşünmeye ve okumalarımı geriye doğru yapmaya başladım. Bu okuma süreci bu coğrafyadaki bütünlüğü hissetmemi sağladı. Aslında Osmanlı'nın son dönemleri ile cumhuriyetin ilk yıllarında yazanların hemen hemen tamamı Orta Asya, Güneydoğu Asya, Afrika, Kuzey Afrika ve Ortadoğu'yu da içine alan İslâm coğrafyasını konu edinmiştir. Onların tamamının çalışmalarında bu ilgi ve alakayı görebilirsiniz. Mesela Kahire'den bahsederken Kaşgar'ı ihmal etme ihtimaliniz yoktur. Yazılı ilk eserlerimizden biri olan Divâni Lugâti't Türk'ün yazarı Kaşgarlı Mahmut'tur ama kitabın yazıldığı yer Bağdat'tır. Bu bilgiye sahip olduğunuz zaman Kaşgar ile Bağdat arasında bir

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanıdır. Marmara Üniversitesi'nde otuz yıldan fazla öğretim üyeliği; çeşitli kademelerde yöneticilik ve kurul üyeliklerinde bulundu. Halen kurucusu olduğu Ortadoğu ve Afrika Araştırmacıları Derneği'nin (ORDAF) başkanlığını yürütmektedir. Osmanlı dönemi Arap coğrafyası, Ortadoğu'nun yakın dönem siyasi tarihi, Türk-Arap ilişkileri ve Kuzey Afrika üzerine Arap ve Avrupa ülkelerinin arşivlerinde araştırmalar ve gözlemler yaptı. Bu konulardaki çalışmalarına devam etmektedir. Yol Ayrımında Türk-Arap İlişkileri (İrfan Yayinevi, 1992), Necid ve Ahsa'da Osmanlı Hakimiyeti: Vehhabi Hareketi ve Suud Devleti'nin Ortaya Çıkışı (Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1998), Basra Körfezi'nde Osmanlı - İngiliz Çekişmesi: Katar'da Osmanlılar 1871-1916 (Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2004), Nasuhzâde Ali Paşa ve Rum İsyanı (Vakıfbank Kültür Yayınları, 2021) gibi kitapları imza attı. Ayrıca İngilizce ve Arapça kitapları ve birçok ortak çalışması bulunmaktadır.

ilişki kurmanız gerektiğini fark edersiniz. Bu durum okumalarınızdan hareketle, bireysel bir

Birinci Dünya Savaşı bu coğrafyanın savaşı değildi. Bu coğrafya şu veya bu şekilde 19. yüzyılın kendisine icbar ettiği sebeplerden dolayı savaşın bir parçası oldu. Bu coğrafya savaşın faili değil nesnesi olan ve ondan etkilenen bir coğrafya oldu.

tercih olarak da ortaya çıkıyor tabii olarak. Gerek akademideki ihtisaslaşma nedeniyle gerekse de ilgilerin azalmasından dolayı pek çok araştırmacı daha sınırlı bir coğrafyada yoğunlaşırken biz bu meseleler üzerine biraz dertlendik sanırım. Bu nedenle de Müslümanların ve Türklerin yaşadığı her coğrafya ile ilgi kurmaya, onların dertleriyle dertlenmeye ve sorunları üzerinde fikir üretmeye kendimizi mecbur hissettik.

Ortadoğu ve Afrika Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (ORDAM) üzerinden bu derdin kurumsal bir kimlik kazandığını da görüyoruz. ORDAM'ın amacı, misyonu ve hedefleri nelerdir?

Araştırmalarım esnasında Türkiye'de erken dönem meseleleri üzerine kültürel olarak çok zayıf olduğumuzu ancak kaynak olarak çok zengin olduğumuzu fark ettim. Osmanlı döneminden intikal eden belgeler, bilgiler, kitaplar vesaire azımsanamayacak kadar çok sayıdadır. Fakat ne yazık ki bu zenginlik ne akademiye yansıyabilmiş ne de kurumsallaşabilmişti. Bu nedenle uzun süre boyunca kendimizi literatür taramak, bölge üzerine çalışanları tanımak ve dünyada bu tür faaliyetlerin nasıl yapıldığını takip etmekle meşgul ettik. Doktoramızın hemen akabinde üniversite çatısı altında veya dışında bu konular üzerine kurumsallaşmanın mümkün olup olmadığını sorgulamaya başladık. Neler yapabiliriz düşüncesi ile resmî kurumları zorlamaya başladık ve ilgili mercilere Orta Doğu ve Afrika'yla ilgili çalışmaların yürütülmesi ve sürdürülmesi gerektiği kanaatlerimizi izah ettik. Bu coğrafyaları görüp tanıdıktan sonra bölge çalışmalarının sadece bireysel olarak değil, kurumsal olarak da yapılması gerektiğini fark ettik. Önce bulunduğum üniversitelerde ders müfredatlarına Orta Doğu ve Afrika derslerini dahil ettim. Bu derslere ilgi duyan öğrencilerimizin sayısı artmaya başlayınca doktora da bu konular üzerine öğrenci çalıştırmaya başladım. Bu öğrencilerimiz çeşitli üniversitelerde öğretim üyesi olunca onların çalışmalarını organize edecek bir de sivil toplum boyutunun olması gerektiğine karar verdik. Bu şekilde bir sivil kurum olarak önce ORDAF'ı (Ortadoğu ve Afrika Araştırmacıları Derneği) kurduk. ORDAF vasıtasıyla Orta Doğu ve

Afrika çalışan araştırmacılarla bir araya gelmek, çalışmalarını yönlendirmek, yeni araştırmacıları teşvik etmek ve yeni fikirler paylaşmak için yaklaşık

on iki yıldır mütevazı ölçülerde çalışmalarımızı bu çatı altında gerçekleştiriyoruz. Ancak FSMVÜ'de görev başlandıktan sonra da burada benzeri faaliyetleri akademik düzeyde yürütmek için ORDAM'ı hayata geçirdik. Şu anda her iki kurum İslâm Coğrafyası ile ilgili faaliyetlerini eldeki imkanlar ile sürdürmektedir. Bir sivil toplum kuruluşu olarak ORDAF'ta yapılanların dışında kalanlar FSMVÜ çatısı altında ORDAM'ın hazırladığı akademik imkanlar ile sürdürülmektedir. Temel amacımız alana ilgi uyandırmak ayrıca mümkün olan üretimi sağlayarak örnek olmaktır.

Özellikle son dönemlerde Türkiye'nin Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Mısır

ve İsrail gibi ülkelerle geliştirdiği ilişkilerde "normalleşme" kavramının ön plana çıktığını görüyoruz. "Normalleşme" kavramına bakış açınız nedir, Türkiye'nin bu ülkelerle geliştirdiği ilişkilerde "normalleşme" kavramının kullanılmasını uygun buluyor musunuz?

Normalleşmeyi anormalleşmeyle birlikte okumak gerekiyor. Ancak esasında her iki kavramın da özellikle dış politikada çok açıklayıcı kavramlar olmadığı kanaatini taşıyorum. Ülkeler, bölgesel ve uluslararası konjonktüre göre dış politika be-

lirlemeleri yaparlar ve dış politikalarını belirlerken büyük ölçüde kendileri için gerekli olan, olmazsa olmaz olan ilişkiler tesis ederler. Dış politikada önemli olan çıkarlardır, çıkarlar üzerine karşılıklı müzakereler yapılır ve mümkünse mütekabiliyet esası üzerine ilişkiler tesis edilerek sürdürülür. İşin tabii tarafı budur. Normalleşme ve anormalleşme ise aslında bizimle alakalı meseleler değildir. Yeni dünya düzeni kurulurken ülkelere biçilmiş olan bazı roller vardı. Ve o roller ülkelerin hinterlandında olan, onunla mücadele halinde olan, ona yakın olan, onunla ilişkiyi sürdürmek zorunda olan ve olmayan üzerinden okunmaya başlanan bir hadiseydi. Yani İsrail 1948'de Ortadoğu'da orta-

ya çıktıktan veya çıkarıldıktan sonra onunla ilişki kuran ve kurmayan, ilişki kurduktan sonra tekrar menfaatlerinin çatışması karşısında ilişkileri kesen ve daha sonra sahip oldukları ilişkileri geliştiren devletler için kullanılan bir kavramdır. Türkçesi normalleşme Arapçası ise tatbi' olan bu kavram ağırlıklı olarak Arap-İsrail çatışmasının neticesin-

Tarih boyunca büyük devletler nizam sunma gayreti içerisinde olmuşlardır. Bu manada nizamı kavramsallaştırarak sistem içerisine dahil eden Osmanlı Devleti olmuştur.

de Arap devletlerinin İsrail ile kurduğu ilişkileri ifade etmektedir. Daha çok Arap-İsrail ilişkilerinin geliştirilmesini ifade eden bu kavram son yıllarda özellikle Türkiye'nin Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri ve Mısır'la olan ilişkilerinin iade edilmesi veya daha da geliştirilmesi gayretleri için kullanılmaya başlandı. Bana göre normalleşme bir norm veya doğrudan doğruya dış politikanın ürettiği bir kavram değildir. Sadece popüler bir kavramdır. Çünkü uluslararası ilişkilerde sürekli olarak mecezirler vardır ve bu mecezirleri için tabiatıyla ilişkilendirmek gerekir. Bugün iyi ilişkiler tesis ettiğimiz bir ülke ile gelecekte menfaat çatışması içine girebiliriz. Bunun tam aksi bir durum da mümkün olabilir. Şahsen devletler arasında kurulan ilişkileri "normal" veya "anormal" olarak tanımlamayı uygun bulmuyorum. Ancak meseleye Türkiye ve bölge ülkeleri açısından baktığımda karşılıklı ilişkilerin medcezirler var olsa bile tabii bir şekilde sürdürülmesi gerektiği kanaatini taşıyorum. Elbette ki çatışmalar yaşanacaktır ancak yaşanan çatışmalar ilişkilerin sürdürülmesi için bir engel teşkil etmemektedir. Bu bağlamda Türkiye'nin Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, İsrail ve Mısır ile geliştirdiği ilişkilerde yaşanan kesintileri

"anormal" olarak tanımlamadığım gibi geliştirilen ilişkileri "normal" olarak da tanımlamıyorum, tabii görüyorum.

Çok sık duyduğumuz, maruz kaldığımız bir başka kavramı daha sizden dinlemek istiyoruz. "Yeni Düzen Arayışı" nedir, neyi ihtiva etmektedir?

Tarih boyunca büyük devletler nizam sunma gayreti içerisinde olmuşlardır. Bu manada nizamı kavramsallaştırarak sistem içerisine dahil eden Osmanlı Devleti olmuştur. Osmanlı Devleti nizamı-ı alem kavramını ortaya koymuştur. Sadece onunla kalmamış padişahın mutlak vekili sıfatıyla sadrazama düzenleyici rolünü vermiştir. Bu kavram eskide kalmış gibi görünmekte ve fazla dikkate alınmamaktadır. Ancak uluslararası ilişkiler literatüründe kullanılması gereken en önemli kavramlardan bir tanesidir. Bana kalırsa yeni düzen olarak ifade edilen şey bu bahsettiğimiz kadim düzenin Birinci Dünya Savaşı'yla yenilenmesi sürecidir. Fakat bu yüz yıllık süre içerisinde yaşanan iki büyük savaşa ve soğuk savaşa rağmen o kadim düze-

nin ne bütün mirası yok edilebildi ne de gerçekte yeni bir düzen tesis edilebildi. Bu coğrafya hala bir oluşum aşamasındadır. Dolayısıyla ancak bu oluşumun tamamlanması ve yeni bir şekil alması halinde yeni bir dünya düzeninden bahsetmemiz mümkün olabilir. Ancak her güç kendi iddialarını yeni düzen olarak tanımlayabilir. Mesela Amerika veya Çin'in, Orta Doğu ve Afrika politikaları, geçmişle mukayese edildiğinde yeni bir düzen olarak nitelendirilebilir. NATO'ya yeni üyelik başvurusunda bulunan devletlerin ortaya çıkması ve bu savunma paktının yeniden güvenlik konsepti üzerinde yoğunlaşması kimilerince yeni düzen olarak görülebilir. Ancak bana göre bunlar sadece bu coğrafyada hâkim olan ana düzenin dağılmasından sonra bu coğrafya için oluşturulmak istenen ama bugüne kadar tamamlanmamış olan düzenin adı olarak nitelendirilebilir.

Osmanlı sonrası Orta Doğu ve İslâm coğrafyasını düşündüğümüzde bir düzenin kurulamayışının temel nedeni sizce nedir?

Birinci Dünya Savaşı bu coğrafyanın savaşı değildi. Bu coğrafya şu veya bu şekilde 19. yüzyılın

kendisine icbar ettiği sebeplerden dolayı savaşın bir parçası oldu. Bu coğrafya savaşın faili değil nesnesi olan ve ondan etkilenen bir coğrafya oldu. Neticede, bu coğrafyada yaşayanların iradesinin dışında yapılanmalar meydana geldi; devletler kuruldu, devletler yıkıldı, sınırlar dayatıldı hatta rejimler empoze edildi. Tüm bu yapılar kadim anlayışın dışında batıyla entegre edilme adına oluşturulmaya çalışıldı. Fakat ne yazık ki ortaya ötekileştirilen bir yapı çıktı. İlişkilerin söylemde mütakabiliyet üzerine kurulduğu ama bu mütakabiliyetin asla var olmadığı bir yapı ortaya çıktı ve ilişkiler bu yapı üzerinde inşa edildi. Bir taraftan uyum sağlama iddiasında bulunulurken diğer taraftan da ötekileştirildi bu coğrafya. Orta Doğu demokrasisi, Orta Doğu rejimi, Orta Doğu siyaseti şeklinde sürekli ötekileştirildi. Ancak son çeyrek asırda bu ötekileşme sürecini reddeden bir anlayış ortaya çıktı. Bu anlayış ya dünyayla bütünleşerek bu dünyadaki paylaşımı sürdürmeyi ya da her ülkenin kendi doğrularını geliştirerek varlığını sürdürmeyi şart olarak koşmaya başladı. Şu an yaşanan mücadele tam olarak bu. Ötekileştirilmiş olan bu coğrafya, kaynaklar, üretim ve teknoloji bakımından kendi ayakları üzerinde durabilecek güce sahip. En önemli sermayesi ise beşerî ve coğrafi potansiyeli. Sahip olduğu tüm bu potansiyele rağmen bu coğrafya dünyanın ikinci sınıfı olmak istemiyor.

Rusya-Ukrayna Savaşını yakın zamandaki Orta Doğu Savaşları ile mukayese edecek olursak yayınlanan kınama mesajlarına, alınan yaptırım kararlarına ve izlenen göçmen/sığınmacı

politikalarına bakarak dünyanın iki farklı tavır sergilediğini ifade edebilir miyiz?

Biraz önce ifade ettiğim gibi uyum ancak Avrupa'nın koyduğu normlarla mümkündür şeklinde bir algı oluşturuldu ve bu algı bu coğrafyanın uyum gösterebileceği yeteneğinin olmadığı yönündeki bir başka algı ile daha desteklendi. Bu nedenle Orta Doğu ve Afrika sürekli idare edilmeye ve yönlendirilmeye muhtaç bir coğrafya olarak sunuldu. Coğrafyada yaşanan dini, mezhebi, etnik ve dahası bütün çatışmalar bu coğrafyanın tabiatından kabul edildi. İki dünya savaşının ve özellikle de Soğuk Savaşın ardından bu algı Rusya için de geçerli olmaya başladı. Batı Rusya'ya da Orta Doğu'ya biçtiği iflah olmaz, sosyalleşmez ve uyum göstermez rolünü biçti. Ötekileştirerek onu tahrik ettiler. Bugün Ukrayna'ya verilen destek öyle zannedildiği gibi insani yönleri olan bir tavır değil. Ötekileştirilen Rusya karşısında yer aldığı için veriliyor bu destek Ukrayna'ya. Ukrayna'nın mağduriyeti üzerinden Rusya'ya bir ders vermek ve onu daha da ötekileştirmek amaçlanıyor. Ve burada mağdur olan ne yazık ki Ukrayna ve Ukraynalılardır.

Türk medyasında dahi Ukraynalı sığınmacılarla ilgili yapılan haberlerle Ortadoğulu sığınmacılarla ilgili yapılan haberler arasında ne yazık ki derin farklar bulunuyor. Bu tavır maalesef batıdan devşirilen, ondan öğrenilen, ona öykünerek ortaya çıkan bir durumu yansıtır. Batı'nın ötekileştirme üzerine bina ettiği bu tavır, kabul edilebilir bir tavır olmadığı gibi bizim de kendimizi bu konuda

onlara göre konumlandırma gibi bir seçeneğimiz bulunmuyor. Şunu unutmamak gerekiyor; şu an gerek geçici sığınmacı statüsünde gerekse de herhangi bir şekilde Türkiye'de yaşayan bu insanlarla ortak bir tarihe sahibiz ve bu insanların hiçbiri son bin yıllık tarihimizin dışından gelen insanlar değil. Tarihsel, kültürel ve coğrafi olarak bu insanlara karşı elbette bir sorumluluğumuz var. Şunu da kabul etmek ve anlamak gerekiyor; Türkiye'nin ve Türk insanının da birtakım sorunları var. Bu sorunları birlikte nasıl yürütebileceğimizin arayışı içerisinde olmamız gerekiyor. Yani Türk milleti sığınmacıya, mülteciye karşı değildir. Fakat kendi hayat standartlarıyla ilgili problemleri bulunmaktadırlar. Sığınmacı karşıtlığı ya da doğrudan doğruya yabancı düşmanlığı yapan çok az sayıda insanları devre dışı bırakırsanız genel olarak Türk milletinin sığınmacı/mülteci gibi bir problemi bulunmamaktadır. Büyük bir imparatorluğun bakiyesini devralan Türkiye farklı etnik ve dini gruplarla bir arada yaşama tecrübesine sahiptir.

Toplumsal değişimle birlikte mekân algımızda bazı değişimler yaşandı. Mekânın bu değişen algısına karşın Kudüs'ün değişmeyen durumu hakkında neler söylersiniz?

Kudüs'ü konuşmaya başlamadan önce bu coğrafyanın tabiatına değinmek gerekiyor. Tarihsel süreç içerisinde çok stratejik bir önemi olmamasına rağmen adeta yeryüzüne gökten indirilmiş bir mekân gibi üç ayrı inanç tarafından kutsanan Kudüs orada duran bir mekân şüphesiz. Ama Kudüs bugün dünyanın her tarafında, her

noktasında var. Dolayısıyla insanlar Kudüs'ten bahsederken fiziksel olarak mekânı mı savunuyor yoksa her tarafta var olan Kudüs'ü mü savunuyor? Aklıma birden Trablusgarp'ın İtalyan işgaline uğradığı zamanlarda Kahire'de ademi merkezîyet partisini kurmuş olan Azmzade Refik Bey ile ünlü edip ve aksiyoner Şekip Arslan arasında geçen bir diyalog geldi. Şekip Arslan Trablusgarp'a gidip geri dönen biriydi, Mısır'da Refik Bey'le karşılaştığında ona oradaki problemlerden bahsetti. Refik Bey

kiz satırlık bir yazıyla birinden alınıp başka birine hibe edilen haksızlığı görürsünüz. Balfour Deklarasyonu İngilizlerin en büyük utanç vesikasıdır. İnsanlık eğer inançlar üzerinden okunacaksa Kudüs ile okunabilir. Bu nedenle ben bu coğrafyadan bahsederken sadece o küçük mekâna atıfta bulunmuyorum, bütün dünyayı kastediyorum. Tüm inançlardan insanlar dünyanın çeşitli yerlerinde yaşanan haksızlıklar karşısında Kudüs'te birleşebiliyorlar. Orada yaşanan olumsuzluklar karşısında

çözümü mümkün mü? Değil. Neden mümkün değil? Çünkü eğer bu bir inanç meselesiye Museviler kendi dinlerini tahrif eden İsevilerden söz ediyor ve onları putperest olarak tanımlıyor. Buna karşılık İseviler de kendi peygamberlerini katleden, çarmıha geren Musevilerden söz ediyor. Bu manada anlaşma şansları bulunmuyor. Peki meseleye İslâmiyet nasıl bakıyor? Müslümanlar nazarında hem İsevilik hem de Musevilik, hak dindir. Zaten Osmanlı'nın hakemlik yapabilme

ise daha çok Suriye'nin ademi merkezi bir idareye kavuşturulması meselesiyle ilgiliydi ve Libya çöllerine uğraşacak, meşgul olacak vaktimiz yok diyordu. Şekip Arslan ona şöyle cevap verdi; öyle diyorsunuz ama Afrika çöllerine ilgilenmezsiniz Şam bahçelerini koruyamazsınız.

birlikte sergileyebiliyorlar. Kudüs aslında bunu ifade ediyor. Dünyanın her tarafında Kudüs'le ilgilenen, Kudüs'le yatıp kalkan, buradaki haksızlığı görüp onu insanlık adına reddeden insanlar sayesinde dünya barışı hala sürüyor.

Son olarak Osmanlı'nın Kudüs'ü yönetimi hakkında neler söylersiniz?

Osmanlı Devleti dört yüzyıl boyunca bu coğrafyada yaşanan tüm sorunlara rağmen adaleti tesis edebilmiş ve bütün renkleri ile Kudüs'te varlığını sürdürmüştür. Bu tarihin kaydettiği ve bütün dünyanın tescil ettiği bir meseledir. Şu an Kudüs'te egemenlik ve toprak kavgası yaşanıyor. Bugün sayıları milyonları bulan mülteci sorunu yaşanıyor. Kudüs'te çok sayıda maddi problem yaşanıyor, bir var oluş kavgası veriliyor. Batı antisemitizm Yahudi meselesini getirip bu coğrafyaya atmak suretiyle meseleden kurtulduğunu zannediyor. Benim kanaatime göre antisemitizm ile Yahudiliğin hesaplaşması bu coğrafyada değil doğduğu coğrafyada gerçekleşecektir. Bunun kapatılmamış bir hesap olduğunu bilen Batı, meseleyi var gücü ile bu coğrafyada tutmaya çalışıyor. Bu meselenin

becerisi de buradan ileri gelmektedir.

İslâmiyet Museviligi de İseviliği de reddetmez, reddedemez. Müslüman olabilmenin şartları arasında bu dinlerin hak din olarak kabul edilmesi yer alıyor. Bu nedenle çözüm hem İseviliği hem de Museviligi reddetmeyen İslâmiyet'te yatıyor. Fakat bu çözümün sağlanabilmesi için Müslümanların gelişim göstermeleri, maddi sorunların dışındaki sorunları da düşünebilmeleri gerekiyor. Bu iki dinin çatışmasını kendi çatışmalarının dışında tutarak daha üst bir formül üretmeleri gerekiyor. Bu yüzden tekrar ifade ediyorum ki Kudüs meselesinin çözümü ne batıda ne doğuda ne sağda ne solda ne Hristiyanlıkta ne de Yahudiliktedir. Doğrudan doğruya İslâmiyet'in bizatihi kendi inanç sistemi içerisinde. Yahudi, Hristiyan, Müslüman fark etmeksizin çatışmayı bir çözüm olarak sunan tüm grupları bunun dışında tutuyorum. Doğrudan dolaylı İslâmiyet'in bizatihi kendisi bu meselede bir çözüm olarak önerilebilir. Ve çözüm ancak ve ancak birbirini reddeden değil birbirini kabul eden bir sistemden doğacaktır. 11

Rasim Özdenören'in Ardından

→ “Şimdi mezar neresi? Benim kalbim mi? Kalbim yoksa ölü mü? Kalbim mezar mı, ölü mü?” (Kör Pencere, Sy:56)

Bilinen Rasim Özdenören

1940 yılında Kahramanmaraş'ta doğdu. İkiz kardeşi Alaaddin Özdenören ile birlikte ilkökull yıllarından itibaren okumaya ve ilerleyen yıllarda yazmaya merak sardı. Henüz lise yıllarında arkadaşlarıyla birlikte dergiler çıkarmaya başladı. Öykü ve deneme yazdı. Köşe yazarlığı yaptı. Devlet Planlama Teşkilatında uzman olarak çalıştı. Bir süre ABD'de araştırmalar yaptı.

Rasim Özdenören hakkında üniversitelerimizde birçok tez yazıldı. TRT tarafından kendisinin ve arkadaşlarının hayatının anlatıldığı Yedi Güzel Adam adlı televizyon dizisi yapıldı. Cumhurbaşkanlığı kültür ve sanat büyük ödülüne layık görüldü.

Yaşadığı dönemde birçok devlet büyüğü tarafından kendisine yazdıkları ve yaptıkları için

teşekkür edildi. Yedi Güzel Adamın sonuncusu Rasim Özdenören aramızdan ayrıldı. 1940 yılında Kahramanmaraş'ta başlayan hayat hikayesi hitama erdi. Öyküleri, düşünce eserleri ve uzun yıllar boyunca yazmış olduğu köşe yazıları ile okurları beslemeye devam edecek. Mezarı Eyüpsultan Cülus Yolu üzerinde bulunan Mihrişah Valide Sultan Külliyesi'ndedir.

Bildiğim Rasim Özdenören

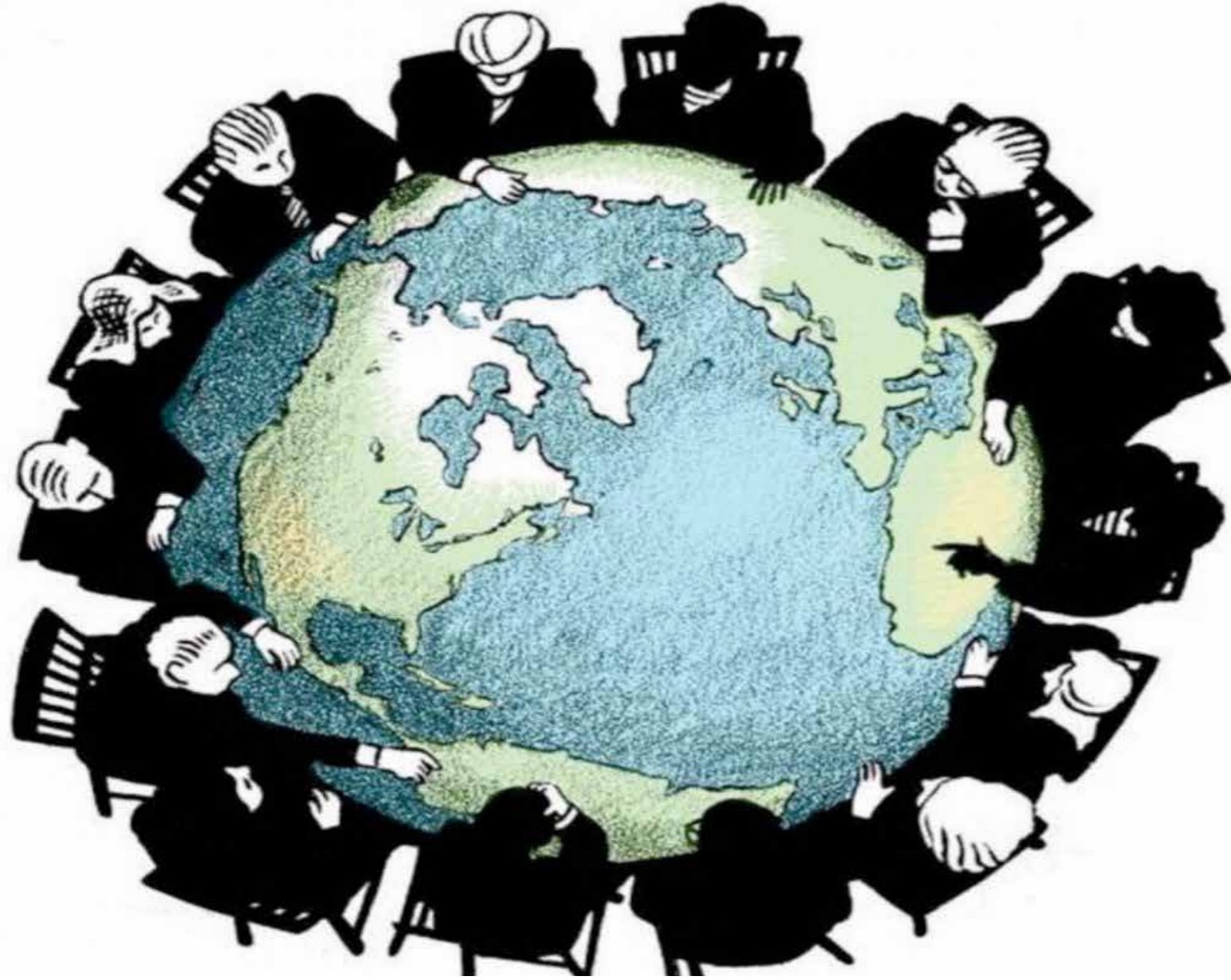
Rasim Özdenören'in ilk olarak Gül Yetiştiren Adam eserini okuma fırsatım olmuştu yıllar önce. Daha sonra Hastalar ve Işıklar adlı hikayesini okudum “Ruhum hasta benim. Vücut bahane.” satırlarını okurken bir gün kendisi ile tanışabilme fırsatımız olsun istemişim. O fırsat yıllar sonra üniversitede karşıma çıktı. Rasim Özdenören üstat ile Ankara'da tanıştık ve kimi zaman kendisinin konuşma yaptığı programlara katılma kimi zaman da kendi yaptığımız programlara davet etme imkânımız oldu.

Kendisi daima okumamızı telkin etti. “Derdi olan insan okur. Derdi olmayan insan ise okuyarak dert sahibi olur. Asıl mesele bir derdimizin olmasıdır” dedi. İlerleyen yaşına rağmen üretmeye devam

ettiğine şahit olduk. En temel düzeydeki edebiyat ve felsefe sorularına da, uzun konulara-kuramlara da aynı ciddiyet ve samimiyetle cevap verdiğini gördük.

Üstat Sezai Karakoç'tan iktibasla; “Her çağda şartlar ne kadar zor ve ümitsiz olursa olsun inananlar için her zaman bir Nuh'un gemisi vardır” sözüyle daima her toplantıda bizlere ümitvar olmamızı telkin etti. On okuyup bir yazmamızı on yazıp bir yayınlamamızı söyledi. O Yedi Güzel Adamın sonuncusu idi ve aramızdan ayrıldı. Hem de şu hakikati ölümünden çok önce tüm okurlarına söyleyerek: “Ölüm nedir biliyor musun? Önünde sonunda çalacağımız tek hakikat kapısı”

Rasim Özdenören 82 yaşında hayatını kaybetti. Öykü ve denemeleri ise okuyucularını bekliyor. Bazen bir derde şifa olacak bazen de sizi dert sahibi yapacak eserleri ile Rasim Özdenören düşünce ve edebiyat dünyamızda hak ettiği bir itibara sahip olmaya devam edecek. Gazete yazıları ise yaşanan çağın Müslümanca düşünme biçimiyle nasıl yorumlandığı sorusunun yıllar sonra bile bir cevabı olacak. 11

Göçebe toplum'dan İslâm'a gebe yeni bir dünyaya...

➔ Göç kavramının mahiyeti de, tarifi de değişiyor hızla.. Göç kavramı, köklü anlam değişiklikleri geçiriyor son beş asırdır. Göçebe toplumlardan yerleşik toplumlara, oradan Avrupalıların bilimsel devrimleri, keşifler çağı serüvenleri, sömürgecilik ve emperyalizm tecrübeleri, kapitalizmin küreselleşmesi ve küreselleşmenin bütün sınırları yok etmesiyle küresel gerçeğe dönüşen sanal göçebelik hayatı yaşayan insanlara geçiş süreci çok travmatik oldu... Önceden toplumlar yer değiştiriyordu: Mekânda gerçekleşen bir yolculuk eylemiydi göç olgusu. Bugün göç

olgusu, artık zihinsel olarak gerçekleşiyor; mekânı bile yok edecek, mekân duygusunu, aidiyet bilincini buharlaştıracak niteliksel bir dönüşüm gerçekleşiyor göç olgusunun kendisinde... Ancak göç olgusunun kendisinde yaşanan bu niteliksel değişim, bütün insanlığı niceliğin, araçların hükümlerinde olduğu, anlamın anlamsızlaştığı, değerlerin değersizleştiği, hayatın çölleştiği hakikat fikrinin yitirildiği, güçlünün haklı olarak görülebildiği darwinyen orman kanunlarının hükümünü icra ettiği kaotik bir felâketin eşliğine fırlatıyor bütün insanlığı...

KÜRESELLEŞME SÜRECİ: ÖLÇEK BÜYÜDÜ AMA UFUK DARALDI!

Küreselleşme sürecinin bütün dünyada hissedildiği bir zaman diliminde yaşıyoruz... Küreselleşme sürecini, ölçek büyümesi ama ufuk daralması olarak tanımlayabiliriz: Evet bir ölçek büyümesi var: Ekonomik sınırlar, kültürel sınırlar, zihni sınırlar ortadan kalktı: Paul Virilio'nun yerinde tanımlamasıyla "coğrafyanın sonu"nu yaşıyoruz. Sadece coğrafyanın sonunu değil, mekân duygusunun, geçmiş ve gelecek zaman duygusunun iptal edil-

mesi, zamanın tek bir zamana, genişletilmiş bir geniş zamana hapsedilmesi, zamanın sadece buradan ve şimdi'den ibaret hâle gelmesiyle birlikte tarih duygusunun, dolayısıyla zaman fikrinin de problemlili hâle geldiği ontolojik bir ufuk daralması olgusuyla karşı karşıyayız. Ölçek büyüyor ama insanın ufku da, dünyası da daralıyor: İnsan, sadece hızın, hazın ve ayartanın peşinde koştuğu insantalı bir varlığa dönüşüyor, nefsi emmaresi'nin, kötülüğü emreden nefsinin arzularının kölesi hâline geliyor... Bu da, dünyanın orman kanunlarının hükümlerinde olduğu yeni-barbarlık biçimlerinin arenasına dönüşmesini kolaylaştırıyor...

BENZERİ GÖRÜLMEMİŞ BİR MODERN BARBARLIK

Bir açıdan bakıldığında ontolojik bir felâkete dönüşen küreselleşme süreci, modernite sürecinin nihâi aşaması ve mantıklı sonucudur. Modernite projesi, insanın tanrılaştırılması çabasıdır:

Latin Amerika'daki derinlikli medeniyetlerin kökü kazındı, tarihe gömüldü. 20. yüzyıla gelindiğinde, yerinden edilmeyen, kültürleri tarumar edilmeyen toplum kalmadı dünya coğrafyasında! 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın başlarına denk gelen yarım asırlık zaman dilimi içinde, Balkanlar'daki halklar hallaç pamuğu gibi savruldu, 300 bin Müslüman katledildi; Balkan Müslümanlarının geri kalan kısmı Anadolu coğrafyasına sürgün edildi. Benzer barbarlık biçimleri, Kafkaslar'da, Orta Asya'da da, Hindistan'da da, Afrika kıtasında da yaşandı. Bütün bu barbarlıklar, katliamlar ve sürgünler, "uygarlaştırma misyonu" ile yapıldı, meşrulaştırılmaya çalışıldı.

GÖÇEBE TOPLUM VE MEKÂNIN BUHARLAŞMASI

20. yüzyılın son çeyreği ile 21. yüzyılın ilk çeyreği, tam yüzyıl öncesini andırıyor adeta. Bu kez, Bosna'da katliam yapıldı, Batılı BM askerlerinin

bambaşka bir olguya, göçün ontolojik geçirdiği köklü dönüşüme tanıklık ediyor. Göçebe toplum kavramı, tarihe karıştı artık: Mekân duygusunu, aidiyet şuurunu yitiren sanal bir dünyada göçebe olarak yaşayan daha doğrusu sanal dünyanın labirentlerinde oraya buraya yuvarlanan kimliksiz yığınlardan oluşan, ruhu çalınmış bir "dünyasız insan" ve "insansız dünya"yla karşı karşıyayız.

TARİH, BİZİ BEKLİYOR...

İnsana yerini, konumunu, kimliğini, ruhunu armağan eden emaneti üstlendiği şuuruyla yaşayan, insanlığın yükünü omuzlarında taşıma şuurunu koruyan tek insan tipi Müslüman insan'ın önu alabildiğine açılıyor aslında. Tam da İslâm'ın hayata değen hakikatinin insanlığa yeniden hayat sunacak ilkelerine bütün insanlığın ekmek kadar su kadar ihtiyaç hissettiği bir ontolojik felâketin eşliğinde nefes alıp verme savaşı, insan kalma, insanca bir hayat sürdürme mücadelesi veriyor bütün insanlık... Farkında mıyız bunun

Heidegger, bu gerçeği, "insanın her şeyin ölçüsü ve ölçütü katına yükseltmesi" olarak tanımlar. Tanrı fikrini yitiren modern insan, elbette ki, tanrılaşma açmazına soyunacaktı. Modern insanın tanrılaşma açmazına soyunmasını, modernliğin kurucu düşünürü Descartes, "tabiatın efendileri ve hâkimleri olacağız" diyerek hem izah etmiş hem de meşrulaştırma yoluna girmişti. Modern insanın tabiatın efendileri ve hâkimleri olma çabasına soyunması, insanlığa çok pahalıya patladı: Neredeyse bütün kıtalar ve bütün denizler sömürgeleştirildi: Toplumlar, yerlerinden edildi, kitleler hâlinde katledildi: Avrupa'nın nüfusunun 31 milyon olduğu 16. yüzyılda sadece Latin Amerika kıtasında 20 milyon insan katledildi;

gözetiminde. Irak'ta 1,5 milyon insan katledildi, Irak'ın beyni yok edildi, arkeolojik hafızası yerle bir edildi! Irak içinde kitlesel göçler ve Irak dışına göçler ve sürgünler yaşandı... Bütün bunlar da, "Irak'a da demokrasi getireceğiz" denilerek yapıldı. Son olarak Suriye'de yaşanan katliamlar, Suriye nüfusunun yarıya yakınının iç savaştan ve katliamlardan kurtulmak için ülkeyi terketmek zorunda kalması, göç kavramının ve olgusunun nasıl barbarca bir niteliğe büründüğünü göstermeye yetiyor olsa gerek. Örnekleri uzatmaya gerek yok. Dünya, bir yandan katliamdan kurtulmak için göçe zorlanan onlarca toplumun sürüklendiği felâkete tanıklık ederken, öte yandan da, göç kavramı ve olgusunda yaşanan

acaba? Dünya İslâm'a hiç bu kadar gebe kalmamıştı! Ama öte yandan da İslâm'a bu kadar saldırıldığı, Müslümanların da dünyanın da İslâm'a ekmek kadar su kadar ihtiyaç hissettiği gerçeğini görebilmelerinin bu kadar zorlaştığı zaman dilimi yaşanmadı tarihte. Dünyanın nereye gittiğini, nasıl bir ontolojik yok oluş felâketinin eşliğine sürüklendiğini kavrayabilirsek ve İslâm'ın bize yüklediği emaneti bihakkın taşıma şuuruna kavuşabilirsek, gelecek İslâm'a dünden daha fazla gebedir. Küre ölçeğinde yaşanan bu hem sosyo-kültürel göç hem de ontolojik sanal göçebe hâlini ancak o zaman insanlığın kendine gelebileceği, adil bir dünyanın kurulması imkânına dönüşürebiliriz Allah'ın (cc) lütfu ve keremiyle... 1

Eşref Bey'in emir eri Zenci Musa
İsa Peygambere omuzlarını ödünç verir
Ve Peygamber bu sayede göğe tırmanabilir.
Mehmet Akif Ersoy

Bir Osmanlı Kahramanı ZENCI MUSA

→ Aslen Sudanlı. Girit'te doğar. Dedesi onun İslam ahlakına göre yetişmesini istediği için yanına alır. Kahire'de bir güzel yetiştirir. Hem ahlakını hem de Osmanlılığını oradan alır. Dede farkında mıdır nasıl bir yiğit yetiştirdiğinin? Belki. Türk mahallesinde yaşadıkları için Türkçeyi çok iyi öğrenir. Dedesi Osmanlı hayranı olduğundan dolayı, torununu da öyle yetiştirmek ister. İslam'ı iyi öğrenmesini önemser. Hangi hocalardan ne dersleri aldı, hangi mekteplere gitti ya da gidebildi mi, bilmiyoruz.

Onu sıradan bir Musa'dan Zenci Musa'ya dönüştüren terkip, Osmanlı terkihi olacaktır. İlk gençlik dönemi, Osmanlı'nın zor zamanlarına rastlar. Devlet-i Âli her yerden ağır darbeler almakta, iç çatışmalar, isyanlar ve toprak kayıplarıyla mücadele etmektedir. Onlarca

cephede can hıraş savaşmak zorunda kalmıştır. İşte tüm bunların ortasında, 1911'de, İtalyan donanması otuzbeş bin seçkin asker, yüz üç ağır top, altı bin at, sekiz yüz kamyon ve dört uçak ile Trablusgarb'a çıkartma yapar. Kısa zamanda asker sayısı yüz bine ulaşır. Zaferlerini (!) daha sonra anlatsınlar diye Konçino Rivoli gibi romancıları, şairleri ve müzisyenleri de getirirler. Osmanlı'nın burada redifleri (terhis edildiği halde ihtiyatta bulunan askerleri) vardır.

Savaşa Katılmak İstedi

Trablusgarp'ta destansı bir mücadele başlar. Kısa sürede İslam ülkelerine haberler gider. İstanbul'dan Enver Bey ve Kuşçubaşı Eşref, savaşı yönetmek için buraya gelirler. Gece baskınlarıyla İtalyanlara beklenmedik zararlar verirler. Zenci

Musa da kendisi gibi yürekli gençlerle beraber Libya'da Osmanlı ordusu ve Şeyh Sunusi'nin İtalyanlara karşı verdiği bu mücadeleye katılmak ister. Kahire'den Libya'ya gider ve bundan sonra artık Osmanlı nerede savaşıyorsa Musa da orada savaşmaya başlar. Nerede tehlike varsa tüm heybetiyle orada biter.

Zenci Musa, kendini gören herkesi etkileyecek bir cüsseye sahiptir. İki metre boyu, güçlü kuvvetli bir yapısı vardır. Kahramanlık öyküsünü dinledikçe sadece cüssesinin değil hem duygu hem de şecaat bakımından da emsalsiz bir yürek taşıdığını göreceksiniz. Eşref Bey, Musa'daki cevheri farkedip yanına alır. Kısa sürede Musa da Eşref Bey'i çok sever. Onu gölge gibi takip eder, en tehlikeli görevleri üstlenir ve başarıyla yerine getirir. Ağır yükleri kolayca kaldırmaması, hiç bitmeyen enerjisi

herkesi etkiler, başka askerlere de moral olur.

Musa, Kuşçubaşı ile gizli bir görev için Arabistan'a gider. Üç yüz bin Osmanlı altını Yemen'de Tevfik Paşa'ya teslim etmeleri gerekmektedir. İki ayrı grupla birlikte yolculuk yaparlar. Altınların istihbaratını alan İngiliz ajanı Lawrence, İngilizler ve Arap bedevilerle birlikte onların yollarını keser. Bir çatışma çıkar ve Kuşçubaşı Eşref Bey esir düşer. Altınları alıp gizlice kaçırmayı başaran Zenci Musa kendi gayretleriyle Yemen'e sağ salım ulaşır ve emaneti teslim eder. Bu olay çok ses getirir, hatta dönemin London Times gazetesine 8 sütun ile manşet olur. Fakat bundan sonra Eşref Bey ile bir daha bulaşamayacaklardır.

Bu Yoksul Milletten Emekli Maaşı Alamam

Birinci dünya savaşının sona ermesiyle Musa İstanbul'a döner. Anadolu'daki istiklal mücadelesine destek vermek ister. Ne parası ne de kalacak yeri vardır. Yükset rütbeli paşalar onu tanıdıkları için "Seni emekli edelim" derler. O da "Ben bu yoksul, garip milletten emekli maaşı alamam" diyerek reddeder. Nasıl bir iman bunu söyletebilir? Nasıl bir ruhtur ki bu, kalacak yeri bile yokken, gayet de hakettiği bir maaşı reddeder? Nasıl bir teslimiyet?

Karaköy Gümrüğü'nde kâhyalık teklif ederler. "Ben kâhyalık yapmam. Onu yaşlı bir Müslüman yapsın. Ben hamallık yapsam da olur." Karaköy Gümrüğü'nde hem hamallık yapar, hem de geceleri Anadolu'ya milli mücadele için silah kaçırılmasına yardım eder. İngiliz komutan Genel Harrington, gümrükte bir gün gezerken Zenci Musa'yı gösterip durumu anlatırlar. "Bizimle çalışırsan seni altına boğarım." der komutan. Musa ise "Her teklif herkese yapılmaz. Bu teklif beni sadece rencide eder. Benim devletim Osmanlı'dır. Bayrağım ay yıldızlı bayraktır. Komutanım Eşref Bey'dir. Bu iş bitmedi. Sizinle mücadelemiz devam edecek." İngiliz küstahlığına nasıl cevap verilmesi gerekiyorsa öyle cevap verir yani.

Bu Ayıp da Bize Yeter

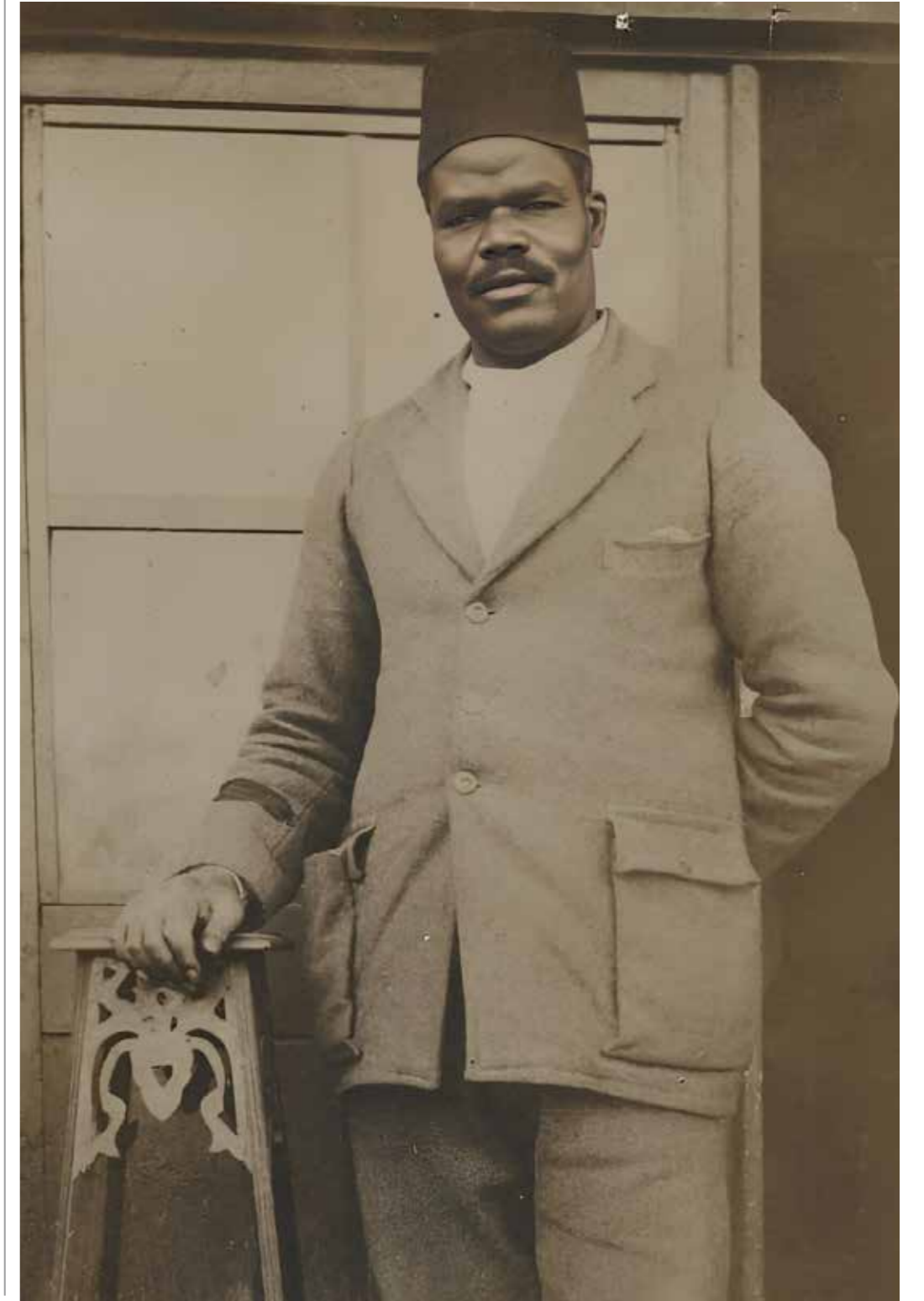
Tarih Zenci Musa'nın kahramanlık öykülerini yeterince yazmadı. Böyle bir adam, diyelim ki İtalyan ya da daha iyi bir örnekle Yunan olsaydı. Ne hikayeler, ne romanlar, ne destanlar yazılmıştı. Yunan mitolojisinin öğretilerini defalarca filme çekmiş, her yıl buradan hareketle yeni bir mit üretmekten geri durmamış Batılılar, Zenci Musa gibi bir adama nasıl muamele ederlerdi? Amerika "Er Ryan" filmi ile olmayan bir kahraman üretmedi

mi kendine? Bir Zenci Musa kitabımızın, filmimizin, dizimizin hadi hepsini geçelim adam akıllı bir belgeselimizin bile olmaması bize ayıp olarak yetmez mi?

O kahraman olmak için bu fedakarlıkları yapmadı. Kimsenin gözüne girmeye çalışmadı. Büyük servetler peşinde koşmadı. "Ben siyahiyim, banane onların mücadelesinden" diyerek bir köşeye de çekilmedi. Yiğitler meydanına çıktı, kahramanca çarpıştı. İnandığı ne varsa onun uğruna savaştı. Yüreğinden, ideallerinden, adanmışlığından başka bir şey yoktu elinde. Zaten başka bir şeye de ihtiyacı yoktu. Vefatının üzerinden bunca

yıl geçmiş olmasına rağmen bir dergide ondan bahsedilmesinin nedeni işte budur.

Osmanlı nerede savaşıyorsa o da mertçe, plansızca orada savaştı. Hiçbir takdir beklemedi. Verem hastalığına yakalanıp vefat ettiğinde bavulundan üç şey çıkar: Osmanlı haritası, Eşref Bey'in resmi ve kefen. Kuşçubaşı Eşref Bey, O'nun vefatını duyduğunda şöyle der: "Ben Malta'dan kurtulup, Milli Mücadele'nin bayrağını açanlardan biri olmak şerefine mazhar olduğum günlerde, Musa, O benim Arabım, veremden ölmüş." 15 Temmuz gazisi bir abimizin de söylediği gibi "biz de kahramanlar bitmez". 11

Komik Bir Züppeden Ölümçül Bir Tekinsize: 19. ve 20. Yüzyıl Osmanlı ve Türk Romanlarında Batılılaşma, Yozlaşma, Meçhullük ve Tekinsizlik

Osmanlı aydını romanı Batı'dan aldı fakat Osmanlı toplumunun ve siyasetinin özgün muhtesasını romanlarda işledi. Elbette bu dönemin en önemli konusu toplumsal değişim ve dönüşümdü. Özellikle Ahmed Midhat Efendi gibi yazarlar için, örneğin Batılılaşma olgusu özelindeki dönüşüm birincil konular arasındaydı. Batılılaşmak ne anlama geliyordu, bunun etkileri ne idi ve ne olabilirdi, karakterler üzerinden bunu topluma iyi anlatmak romancılarımızın üstlendiği bir vazife oldu.

Bir değişimin muzır yanlarını anlatmak

arzusundan yola çıkan roman yazarlarımız net bir ikiliğin varlığına inanmaktaydı: Örneğin Ahmed Midhat Efendi'nin Felâton Bey ile Râkım Efendi romanında kendi medeniyet kodlarını koruyabilenler Râkım olmak şerefine ulaşır, koruyamayanlarsa Felâton olur çıkardı. Ne demektir Felâton olmak? Evvela ayırım kendisini isimlendirmede (tesmiyede) gösterir: Felâton bir "Bey"dir Râkım ise "Efendi". Dolayısıyla Felâton (ki isim Eflâton'dan yani filozof Platon'dan mülhemdir) Batılı(laşmış) bir karakterdir. Râkım ise kendi medeniyetine bağlı bir "Efendi"dir. Felâton kendisini felsefeye verir, Râkım ise daha

hesaplı kitaplı, planlı bir karakterdir.

Felâton Bey komiktir fakat onun komikliği kendisinde fitraten mevcut bir komiklik değildir, daha ziyade bu komiklik kişinin kendisini düşürdüğü durumla, Batı taklitçiliği ile alâkalıdır. Osmanlı romanında Batılılaşmış karakter komiklikle rezillik arasında gider gelir ve rezil duruma düşmeye her zaman daha yakındır. Bu rezillik durumuna, kendi medeniyetini sevmemekten kaynaklanan bir iticilik de eklenebilir, zira Felâton Türk kadınının sevimsiz, Türk lisanının yetersiz olduğunu düşünür ve

bu onu sevimsizleştirmektedir. Öte yandan Felâton gibi karakterler komiktir, çünkü yetersiz buldukları dili bile tam olarak bilmemektedirler. Konuştukları zaman anadillerinin gramerine vakıf olmadıklarını anlarız: Felâton Bey Osmanlı alfabesinde "pe", "çe", "je" harflerinin olduğundan habersizdir.

Üstelik sevdiği Batı da sevmez Felâton'u. Batı'ya merbutiyet veya muhabbet onu rezil etmeye yeter. Felâton Bey'in gönlünü kapırdığı, aktris Polini roman boyunca Felâton Bey'e şu kelimelerle hitaplarda bulunur: «Maymun», »şebek», «tavşan», «suda haşlanmış sümsük hindi», «sarı tahta bit». Burada Batı'nın Doğu'yu veya Doğulu, Şarklı bir karakteri nasıl rezil ettiğini görürüz ve yazar bize "Batı'ya yaranmaya çalışanın sonu işte böyle olur" der. Gelgelelim Râkım'ın böylesi dertleri olmayacaktır. Kendi medeniyet kodlarına bağlılığı vakarını muhafaza etmesi için yeterlidir, dolayısıyla Batılı kadınlar karşısında komik duruma düşmez Râkım Efendi. Hatta İngiliz kızlara Farsça beyitler okumayı öğreten bir karakterdir Râkım. (İlginç bir biçimde Felâton Bey ile Râkım Efendi romanında İngiliz kadınlar yoldan çıkarıcı değilken Fransız kadın karakter Osmanlı kültürüne adeta hayran olur, Fransız Polini ise bir erkeğin ocağını söndürür.) Batılılaşan karakterin Batılı karakter karşısında komik duruma düşmesi ne derece somut bir durumsa, kendi medeniyetine bağlı karakterin Batılı bir karakteri kendisine adeta hayran bırakması da o derece somuttur. Râkım'ın arkadaşı Josephino Osmanlı kültürüne hayran olur örneğin, özellikle sabahları erken kalkmak ve bir günün sabahını yaşamak onun için yeni bir şeydir ve Josephino bundan hayli etkilenir.

Bu anlamda Mizancı Murad'ın Mansur'u da Ahmed Midhat'ın Râkım'ını akla getirir. Mansur Batı'ya mütehammil değildir, İstanbul'a geldiğinde yabancı bir dilde konuşan insanlar veya yabancı dilde otel adları görünce adeta sukût-ı hayâle uğrar. Tüm bunlardan yola çıkarak şunu tekrarlayalım: Osmanlı romanında ayrımlar son derece radikaldir. Ahmed Midhat veya Recai Zâde Mahmud Ekrem insanı ikilikte bırakmak istemez. Kötünün ne olduğu da iyinin ne olduğu da bellidir ve griliklere yer yoktur. Batılı gibi olmakta veya Batılılaşmakta olumlu bir şey hiç mi yoktur örneğin? Veya neden tarihin bir döneminde birtakım insanlar Batılılaşmayı tercih etmiştir? Bu şayet bir cürümse bunun

sebebi ne olabilir? Osmanlı romancısı meselenin bu yönüyle pek ilgilenmiyor gibidir.

Aynı yüzyılda, örneğin Dostoyevski'nin romanlarında işlerin (ve karakterlerin) çok daha farklı olduğunu biliyoruz. Cemil Meriç'in Kırk Ambar'da dediği gibi "Dostoyevski'nin kahramanlarında yüce ile iğrenç, pespaye temellerle en üstün emeller iç içe." Osmanlı romanı içinse bunun söz konusu olduğunu pek söyleyemiyoruz. 19. yüzyıl boyunca cevapları bilen ve bunu kendinden emin bir biçimde öğreten yazarlarla karşı karşıyayız zira. Bu sebeple karakterlerin arasında kalın bir çizgi bulunuyor. Tüm iyi vasıfları kendinde toplayanlarla adeta tüm kötülüklerle ve gülünçlüklerle vücut verenler iki ayrı kampı oluşturuyor.

19. yüzyılın Batılılaşmış tipi züppe, komik veya rezil olabilir fakat aynı şey 20. yüzyılın yozlaşmış tipi için geçerli değildir. Aradaki farkı Peyami Safa'nın romanları üzerinden anlamaya çalışalım. Safa'nın romanlarındaki yozlaşmış karakterler üzerine mayonez döküldüğü için komik duruma düşmezler kesinlikle, hatta içlerinde yeni doğmuş çocuklarını diri diri toprağa gömenler bile vardır. Peyami Safa'nın romanlarında yozlaşmışlık da yoz karakter de bir önceki asırda olduğundan son derece farklıdır. Kendi mekânını (örneğin evini veya semtini) terk eden karakter meçhule yelken açmaya mecburdur ve terk ettiği mekâna avdet etmek için didirir durur. Bu bakımdan Peyami Safa romanında birincil meselenin kültür olduğunu söyleyebiliriz. Asıl olan kendi kültürünü terk etmemektir, şayet yerli kültür, Türk-İslâm kültürü terk edilirse tekinsizlik baş gösterir. Bu nedenle Safa'nın karakterleri arasında şehirde tutunamayan, İstanbul'da kendini emniyette hissetmeyenler bulunmaktadır. Bu karakterler Şişli'deki bir konakta veya köşkte kendilerini rahat hissetmezler ve bir an önce (mecburen çıkıp geldikleri) Anadolu'ya dönmeye uğraşırlar.

Peyami Safa'nın ilk romanlarından itibaren gördüğümüz izleklerin en önemlisi budur belki de. Evini (yani içinde bulunduğu zümreyi, geleneği, kültürü, ocağı) terk etmeyi istemek bakımından Fatih Harbiye'nin Neriman'ı ile Sözde Kızlar'ın Belma'sı ortaktır fakat her ikisi de bu uğurda gözyaşı dökmeye katlanmak, adeta cinnet geçirmek zorunda kalır. Peyami Safa'nın bize verdiği mesaj açıktır: Şayet evini terk edersen sonunu kestiremeyeceğin hayat

mutlaka ama mutlaka hüsrânı beraberinde getirecektir. Ev emniyette dışarı tekinsizliktir. Buraya, yine Sözde Kızlar romanındaki Mebrure'yi de dahil edebilir ve onun da evinden (bu sefer mecburen) uzak kalması sonucu kendisini bir tekinsizliğin ortasında bulmasını daha kolay anlayabiliriz. Ayrıca evinden ayrılan kadın, erkeklerin "taarruz"una da hazırlıklı olmalıdır. Mebrure'nin kendisini binbir uğraşla kurtardığı "taarruz"a Belma seneler önce maruz kalmış ve güçsüzleşmiştir. (Sözde Kızlar'da taarruzu istediği gibi yürütebilen erkek "muvaffak" olurken taarruza maruz kalan kadın "düşer".)

İçinde yaşadığımız ülke veya toplum hepimize biraz Bihruz Bey olma lüksü tanıyor belki de ama son tahlilde Bihruz Bey olsun Felâton Bey olsun on dokuzuncu yüzyılın komik ve olsa olsa sevimsiz, ukalâ karakterleri olarak karşımıza çıkıyor. Yüzyıl dönümünde ise kültüre yabancılaşmanın bedeli daha ağır oluyor Türk romanında. Artık kendi toplumunu beğenmeyen veya bir biçimde kültürüne yüz çeviren karakter başka insanlara da hayatı zindan ediyor, kendi çocuğunu öldürüyor, kendi yuvasını yıkıyor veya hasta olup yataklara düşüyor. Sözde Kızlar romanındaki Salih romanın sonlarına doğru aklını oynatıyor, dansçı olmaya karar verdikten sonra adını Belma yapan ve evini terk eden Hatice ise sonunda yatalak oluyor ve tüm genç kızları "Heyy yollarını şaşırınlar... Vazifelerini unutanlar... Ne yapıyorsunuz? Nereye gidiyorsunuz? Bir adım ilerinizde sizi bekleyen çukurları ve kuyuları görmeden nereye.. nereye?" diye ihtar ederek hayata veda ediyor. Sonuç olarak biz neden Bihruzlaştığımızı, Felâtonlaştığımızı veya neden kültürel kodlarımızın dışında bir hayat aradığımızı öğrenemiyoruz fakat romanın vazifesi aynı kalmaya devam ediyor: romancılarımız 19. asırda olduğu gibi 20. asırda da bizi eğitmeyi birincil vazife olarak görüyor. II

Kara Ahmet Ağa'nın Mahzun Öyküsü

İllüstrasyon: Cansel Yalnız

➔ Fi Tarih 1354

Kimin tavuğuna kişt, hangi Allah dostunun bed nazarına muhatap olduysa, maldan mülkten yana yüzü gülmedi Kara Ahmet Ağa'nın, Babadan kalma iki konak sahibi olduğundan Kara Ahmet Ağa diye nam salsa dahi, ektiği bitmedi, attığı

tutmadı, sattığı iade oldu, evladı vefasız çıktı, avradı tez kocadı...

Ne etti ne eylediyse olmadı, boşa koydu dolmadı, doluya koydu almadı, eni sonu ot, böcek kovalar oldu. Dağ taş gezer türlü türlü otu demetler, buna

şu iyi gelir.... bu ot şuna yarar.....şu buna şifalıdır der dururdu.

Kimine kızar, "o ota basma kel olursun!, toprakla el yuma fakir düşersin!..." derdi. Hangi kitaptan okur kimse bilmez "ben kitaptan okudum bu böyledir!"

derdi. Karşısına şöyle aklı başında, mantıklı biri çıktımı hiç ses etmez "haklısın beyim" derdi.

Herkesle her şeyle bir sıkıntısı olur, ya anlaşılmaz ya da anlamazdı. Oğlu Ökkeş, laf söz dinlemeyen bir evlattı. Yemek yerken ne demişti geçen gün:

Ökkeş:

-Baba senin bin odalı bir evin olsa bir odasını açıp kullansan diğerlerini kilitleyip girmesen olur mu? Diye sormuştu.

Kara Ahmet Ağa'da idareyi öğrensin, malının kıymetini bilsin niyetiyle;

-Olur mu evladım her oda kullanılır hem kiraya verilir yapılmış şey boş durmaz demişti.

Ardından

Ökkeş:

-Peki baba bu koca kâinata yalnız bu dünyada insan olması garip olmaz mı? Gökteki her bir yıldızda bizler gibi yaşayanlar yok mudur? Demişti. Hanımı Eşe Garı, Kara Ahmet Ağa'ya ters ters baktı. Bakışlarıyla şunu diyordu.

Sana kaç defa nefesi kuvvetli Topal Hocaya şu çocuğu götür bir okusun dediydim. Götürmedin bak gör kafayı yedi...

Kara Ahmet Ağa suspus oldu. 'Olur evladım' deyip geçti. Keşke bu çocuğa okuma yazma belletmeseydik dedi. Biz bilmedik de ne oldu. Yaşayıp gidiyoruz işte. Şu köye gelen muallim çocuğun kafasını bunalıttı. Diye düşünürken. Delikanlı elindeki kaşığı çorbaya bırakıp çif çuff sesleri çıkartarak sofradan kalktı. Kara Ahmet Ağa, Elindeki ekmeği nereye batıracağını bilmeden ağzına sokup kuru kuru çiğnedi.

Vah Kara Ahmet Ağa vah. Sen bu hallere düşecek adam mıydın? Yıllar evvelinde dünyaya kafa tutar aleme kılıç çekerdin. Şimdi çocuğun elinde oyuncak, avradın elinde öte beri getirip götürün yamak oldun.

Ama olsun dededen kalma toprak bir değersin. Beklediğin toprak afları bir çıksın. Eski hana kıyak bir müşteri bir gelsin... Sen de yapacağını biliyorsun elbet amma.... Dededen kalma araziye yol geçmez, yola yakın sınır arsa malını vermez, satsan almaz, alayım desen gücün yetmez, eski hana müşteri gelmez, gelen beğenmez, beğenenin gücü yetmez. Mal içinde mülksüz varlık içinde yokluk çekersin...

Talih kuşu sizin semte uğramaz, oy verdiğin muhtar seni tanımaz, eski ortakların arayıp sormaz. Ne olacak bu işin sonu, ya sabır der der gezersin...

Bağırıp çağırılmayı akıl mı etmez yoksa haya mı eder bilinmez kimseye kızmaz kızamazdı Bitli Ahmet. Avradına göre o korkak pısırık bir adamdı. Güldü mü sırtarak güler hiç çekinmez bağırarak kahkaha atardı. Ağladığı pek nadir belki hiç görülmezdi. Çünkü ağlaması da gülmesi gibi sesliydi.

Bu Hıyar! Yani Kara Ahmet Ağa anlatılacak daha pek çok sır barındırır gizemli bir adamdı.

Ama biz Şehzademiz Ökkeş'in mevzuuna gelelim. Adam, Hitler'in paralel evrene kaçtığını anlatırken, Her türlü virüsü ve hastalığı da uzaylıların yağdığından emin. Beyzademizin, yaşı 27 olmasına rağmen birçok konuda mahir müzmin bir deha...

Aklı fikrinden çok olmasından mütevellit. Bir evin bir evladı olmasının da verdiği güvenle dünyayı hiçbir uzvuna takmaz, büyük hakikatler peşinde koşardı. İmam Efendi ve cemaat ile iki çift kelam edebilmek için imamın ardında tesbih namazı kılar, ayyaş sofrasında it öldüren içerdi. Bütün bunlar herkesin dinlemekten kaçtığı deli zırvası hikayelerini, boş bulunan bir Allah kuluna anlatabilmek içindi.

Onu adam sanıp da kulak kesilenler ayvayı yemiş sayılırdı. Çünkü anlattığı zırvalar akla hayale sığmaz deli saçması sözlerdi.

Tarihte bu kadar konuşmaya aç, bu kadar muhabbete muhtaç, bu kadar dili şişmiş bir insan evladı daha yoktur denebilir.

Her ortamda bir söz ister, her konuda bir akıl yürütürdü. Akıllar pazara çıksa en iyisinin kendi aklı olduğundan emin bir şekilde gider örgülü Yahudi tefeciden bire bin borçlanır kendi aklını satın alırdı.

Karşısında konuşan kişinin en âlâ bir bilemedin üç cümlesini dinler kesinlikle fazlasına tahammül edemez ya kendisi anlatır ya da çekip giderdi.

Mühim olan her mevzuya hakimdi. Kaos, kozmos, paralel evrenler, zaman yolculuğu, mikro, makro biyoloji, nükleer enerji, öte dünya, astral seyahat ila ahir...

Amma velakin kendince boş ve anlamsız gördüğü dünyevi işlerden hiç anlamazdı. Para, karın doyurmak için bir vasıta. Ekmek parasından fazlasını taşımak, yükü Ökkeş için.

Bir iş güç sahibi olmayı, hayırlı bir kısmet bulup

yuva kurmayı aklına dahi getirmezdi. Ülkede ilk defa açılan istatistik bölümünü sonuculukla (O da okuldan atıldığında bölümün kapanma riski olduğundan hocalar okulu bitirmesine göz yummuştur.) bitiren bu güzel kardeşimizin, abes sözü olmaz, söylediklerinin hepsi bir yerlerde karşınıza çıkabilecek cinstendi.

Görsel hafızasının kuvvetli olduğundan gördüğü yazıyı, resmi, haritayı, kişiyi kolay kolay unutmazdı. Fakat bir fotoğraf makinası gibi her şeyi kaydeden bu beyinde bir sıkıntı olduğu muhakkaktı. Çünkü her şeyi bir kovaya attığınızda muazzam bir eser değil bir çöp meydana gelecektir.

Köydeki caminin duvarına;

'Hayat içinde olduğunda anlaşılacak bir şey değil. Akıp giden bir nehirde ne nehri ne yönünü bulamayan bir zerre gibi savrulur insanoğlu.

Aşkın, gençliğin, sağlığın kıymeti hepsi bittikten sonra anlaşılıyor yahut özlemi duyuluyor.' yazmıştı.

Bir görünür bir kaybolurdu. Ona bazıları pir bazıları deli derdi. Çünkü velilere ve delilere hesap sorulmazdı.

Ökkeş akışkanlığını hiç kaybetmeyen bir tipti.

Bir rind-i şeyda, divan şiirlerinden arta kalan bir numune... Fuzulî'nin beyitlerinden fırlamış gelmiş bir mecnun misali yaşıyordu bu hayatı.

Bu yüzden de keder ve gam Ökkeş'in semtine hiç uğramıyordu. Yalnız anlaşılmanın yahut yanlış anlaşılmanın hüznü onu sarıp sarmalıyor. Kendi kendine ve cümle aleme küsüp bir müddet susuyordu.

Bazen lüzumsuz yere bir çocuğu hırpalar bazen köyün zalim kişisine olmadık yardımı yapardı. Kimi zaman cebinde kese kese liralarla gezerdi. Deliydi işte kim ne diyebilirdi ki.

Köyün çocukları onu kovalar bazen kafasını taşla yararlar. Ahmet efendinin en büyük azabı buydu. Köydeki çocukların Ökkeş deli Ökkeş veli Ökkeş deli... diye tutturdıkları nakarat Kara Ahmet Ağanın uykularını kaçırıyordu.

Ökkeş ise bunlara hiç aldırılmıyordu. Aynalara ters ters bakıyordu. 2 mütemadiyen 3 dakika süren bu can sıkıntıları bir osurukla veya bir ahmağa rast gelmeyle bozuluyordu...

Devamı gelecek.... II

Çin-Rusya-İran Ekseni Üzerine

➔ Soğuk Savaş sonrası ABD öncülüğündeki tek kutuplu sistem dönüşüm sürecindeyken, ABD karşısında yükselen güçlerin de dahil olduğu küresel güç rekabeti yeniden uluslararası gündemin odak noktası olmuştur. Ekonomik olarak yükselen Çin ile askeri etkinliğini yeniden kazanan Rusya'nın bu rekabette izledikleri ortak politikalar birçok küresel ve bölgesel krizde öne çıkmıştır. Diğer taraftan bu iki küresel gücün Ortadoğu'da bir bölgesel aktör olarak İran ile başladığı ticaret, enerji ve güvenlik alanında kurdukları işbirlikleri önemli bir gelişme kaydetmiştir. Bu işbirliği son yıllarda askeri ilişkilere de yansdı.

2019'da ve 2022'nin başlarında Çin, Rusya ve İran'ın, Hint Okyanusu ve Umman Körfezi'nde gerçekleştirdikleri ortak askeri tatbikatlar, üç aktör arasında gelişen ilişkilerin seviyesini gösterir nitelikteydi. Trump başkanlığındaki ABD'nin tek taraflı politikalarının sürdürüldüğü dönemde gerçekleşen bu tatbikatlar ilk görünüşte ABD karşıtı bir vaka olarak değerlendirilmiştir. Aynı tatbikatların Biden'ın başkanlıkta olduğu 2022 yılının başlarında da gerçekleşmesi bu üçlü tatbikatın daha geniş ölçekte bir müttefiklik ilişkisi bağlamında değerlendirilmesine yol açmıştır. Çin-Rusya-İran merkezli bir "eksen" olarak tartışılan,

üç ülke arasındaki diplomatik ve siyasi etkileşimler, enerjiden ticarete ve askeri ilişkilere kadar her alana yansımıştır.

Batı Merkezli Uluslararası Düzen Karşıtlığı

Her üç aktörün ekonomik alanda ortak iş birlikleri ve projeleri, askeri alanda giderek artan ortak tatbikatları, ortak güvenlik kaygılarıyla imzalanan anlaşmaları, paydaş oldukları bölgesel ve uluslararası kurumları, benzer karar verme süreçleri ve daha da önemlisi ABD ve Batı merkezli uluslararası sisteme karşı ortak tutumları mevcuttur. Küresel güç mücadelesine yönelik bu

ortak tutum, ilişkiler geliştikçe devlet liderlerinin ve karar vericilerin resmi söylemlerinde daha fazla yer edinmektedir. Nitekim her üç aktör de ABD liderliğinin ve Batının liberal normlarının merkezde olduğu uluslararası sistemin yapısına karşı bir pozisyonda yer alıyorlar. Üç aktör arasındaki hakim dünya görüşü; uluslararası düzenin kurumlarıyla beraber Batılı olmayan yükselen güçlerin çıkarlarını yansıtmadığıdır. Örneğin, 2016'da Çin ve Rusya, 2020'de Rusya ve İran aynı dili ve aynı vurguları içeren Uluslararası Hukukun Geliştirilmesine ilişkin ortak deklarasyonlara imza atmışlardır. Üç ülkenin de Batılı uluslararası düzene karşı hoşnutsuzluklarını ve sistemi değiştirme isteklerini bu deklarasyonların içeriğinde görebiliyoruz. ABD liderliğindeki uluslararası düzene yönelik eleştiriler; ulusal egemenlik, tek taraflı yaptırımlar, rejim değişikliği ve insan hakları gibi kavramlar üzerinden dile getiriliyor. Üç ülke de özellikle insan hakları kaygılarının Batılı devletler tarafından devletlerin iç işlerine müdahale etmek için kullanıldığını savunmaktalar.

Trump döneminde ABD'nin Çin ile girdiği ticaret savaşları Batı hegemonyasının temelinde olan ekonomik gücün zayıfladığının en açık göstergelerinden biri oldu. Çin, Rusya ve İran ABD doları gibi Batılı ekonomik düzeni temsil eden finansal bağımlılığa karşı ortak bir tutum geliştirmeye çalıştılar. Doların dış ticarete ağırlığını azaltmaya (dedolarizasyon) yönelik bu çabanın başını çeken ülke Rusya oldu. Nitekim 2014 Ukrayna krizi sonrasında Tahran ve Pekin'e ticari anlaşmalarda ulusal para birimine geçilmesi çağrısında bulunmuştu. Finansal yaptırım riskini azaltmada da öncülük eden Rusya, SWIFT (Dünya Bankalararası Finansal Telekomünikasyon Topluluğu) sistemine alternatif kendi sistemini başlatmıştır. Aynı şekilde Çin de 2018'de Rusya ile vadeli petrol sözleşmelerinde Yuan kullanımı için adım atmıştır. Rusya'nın önde gelen ticaret ortaklarından olan Çin, Rusya'yı yabancı yatırım merkezi olarak görmektedir. Ayrıca 2000'lerin ortalarından bu yana Rusya Çin'e yaptığı petrol ihracatındaki miktarı en üst seviyelere çıkararak Çin'in en önemli petrol tedarikçisi haline gelmiştir. Alternatif uluslararası kurumlar her ne kadar Batıdaki kadar güçlü olmasa da bu çabaların kanıtı olma noktasında önemlidirler. Örneğin, Şangay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) Rusya ve Çin önderliğinde işleyen en önemli uluslararası kurumdur. Soğuk Savaş sonrasında kurulup günümüze kadar üye sayısını dokuza çıkararak örgüt, üç ülke arasında işbirliği alanlarının gelişmesinde önemli bir

yer edinmiştir. Dolayısıyla hem üçlü angajman için önemli bir araç olmuş hem de Batı dışı bölgeselcilğe İran gibi ülkelerin katılımını kolaylaştırmıştır. Bu üçlünün Batılı uluslararası düzenin normlarına ve kurumlarına yönelik meydan okumaları başka uluslararası örgütler aracılığıyla da gerçekleşmektedir. Örneğin, Kimyasal Silahların Yasaklanması Örgütü'nün (OPCW) Suriye'deki hareket alanını sınırlamada her üç ülke ortak hareket etmişlerdir. Çünkü bu örgüt Suriye'de kimyasal silah kullanıldığına dair örneklerle ulaşmayı hedefliyordu. Suriye'deki iç savaş süresince Rus-İran müdahaleleri düşüldüğünde her iki ülkeyi de uluslararası kamuoyu nezdine zorda bırakacağı kesindi.

İran'ın Yeri

Uluslararası sistemin yükselen gücü olan Çin'in enerjiye olan ihtiyacı uluslararası düzene alternatif güç olma arzusuyla birleşince, Ortadoğu hem büyük etki alanı hem de enerji merkezli ilişkilerinin karşılık bulduğu bir bölge olarak öne çıkıyor. Bu bakımdan İran, Batının uluslararası yaptırımlarına maruz kalan bir aktör olarak Çin'in Ortadoğu'daki en potansiyel ortaklarından biri oldu. Benzer şekilde hem Çin hem de Rusya yıllardır yaptırımlar altında ezilen İran ekonomisi için bir can simidi haline geldi. Bu yönüyle İran'ın Rusya ve Çin ile ilişkileri Ortadoğu'da önemli etkileri olan uluslararası güvenlik yapbozunun önemli bir parçasıdır. İran'da devrimden sonra rejimin uluslararası düzene karşı duruşu, farklı hükümetlerin dış politika yaklaşımlarına rağmen

pek değişmemiştir. Gerek lider söylemlerinde gerek dış politikada atılan adımlarda ABD karşıtlığı ve Batılı uluslararası kurumlara olan güvensizlik, İran'ın güvenlik algısını da şekillendirmiştir.

Yıpratıcı yaptırımlardan dolayı İran pazarından çekilmek zorunda kalan Batılı şirketlerin yerini Çin ve Rus şirketler doldürmüştür. Rusya özellikle savunma ve enerji alanlarında İran'daki bir çok sektör üzerindeki varlığını güçlendirmiştir. Ancak Rusya'nın İran tutumunun, Çin'e göre daha potansiyel kırılma noktaları barındırdığının altını çizmek gerekir. İran bugün Avrupa enerji piyasasında Rusya'ya alternatif potansiyel tedarikçi olma konumundadır. Ancak İran'ın Avrupa ülkelerine enerji tedarigi bu potansiyeli nükleer programı ile ilgili süregelen yaptırımların gölgesinde kalmıştır. Yaptırımların kaldırılması ve İran'dan enerji tedarikinin başlaması, Rusya'nın Avrupa'daki tekelinin kırılması anlamına gelecektir. Nitekim Ukrayna krizinden sonra İran bunu zaman zaman Avrupa ülkelerine karşı bir koz olarak da kullanmıştır. İran enerji sorunu yaşayan Avrupa ülkelerine yaptırımların kaldırılmasına karşın doğal gaz tedarik edebileceği mesajını birçok kez dile getirmiştir. Ancak mevcut haliyle Çin-Rusya-İran eksenini tartışılan üçlü işbirliği ilişkisinde yer alan İran'ın ABD liderliğine ve Batı düzenine meydan okumak için ne gücü ne de potansiyeli vardır. Rusya ve Çin'in, bir taraftan İran'ı Batılı devletler karşısında tam bir izolasyondan korurken diğer taraftan İran'a temkinli yaklaşıklarını unutmamak gerekir. II

MODERNLEŞME ÜTOPYASINDA NEREDEYİZ?

→ Meşhur Batılı bir düşünür şöyle demişti: "Tarihten alınan yegane ders, hiçbir dersin alınmadığıdır". Modernleşmenin tarihi de Batılı olmayan ülkeler ve insanlar için hiçbir dersin tam olarak alınmadığını gösterir gibidir.

Modernleşme, en büyük organizasyon olarak hem en büyük Tanrılaşan hem de Tanrı rolünü sürekli gerçekleştirmeye çalışan devletlerin mutlak ideolojisi ve paradigması haline dönüştükten sonra, vaad edilen yeryüzü cenneti, geriye kalanların kaçınılmaz kaderi oldu. Kutsal kitapların "cennet / cehennem" dalga geçenler, cennet vaadiyle dünyayı cehenneme çevirdi. Bir devlet ideolojisi ve paradigması olan Modernleşme devletlere bağlı olan kurum-kuruluş ve kişilerce yani "resmi kiliseler ve engizisyon kurumlarıyla" yine mutlak doktrin olarak dayatıldı ve dayatılmaya devam etti. Onun için; akademisyenler-aydınlar- medya-STK'lar, modernleşmenin "yüce ve kaçınılmaz" hedefini kaçınılmaz yazgısı olarak insanlara dikte

etti. Mesela; "İstanbul Sözleşmesi"nin (herhangi bir) hükümete rağmen Yargıtay'dan bozulması, Türk Modernleşmesinin artık entelektüel bir hedef olmaktan çıktığını yeterince kanıtliyordu. Yani Modernleşme altında yapılanlardan asla taviz verilemeyeceği de her fırsatta hem devlet hem de onun kutsanmış kurum-kuruluşlarınca vurgulanıyordu. Yeri gelmişken Türk Modernleşmesinin en fena, iğrenç bir yönünü de burada hatırlamamız gerekiyor: Güvenlik Bürokrasisinin (Askeri elitlerin) sopa zoruyla insanları Modernleştirmesi, modernleşmenin insanlığın süreç içinde doğal ilerlemesi gibi tezleri de çöpe atıyordu. Tabii ki; Modernleşme sopa zoruyla gelip daha sonra "doğal bir fenomene" ulaşıyordu. Her şeye rağmen bunun altında belirli bir gücün-iktidarın-mutlak hâkimin bulunmadığı akıllı kişilerce asla söylenemiyordu. Yani Tanrıya-Dine-Metafizığe cendere-baskı aracı-ceberrut diyenler, insanları zorla şekillendirip kalıba soktuğunu iddia edenler, diğer yandan tam tersini

yapıp kendi cenderelerini-baskı makinelerini kurup istediği şekli veriyordu.

Adına Antropoloji denilen ilime bakıldığında yahut söylem biçimi analizlerine üstün körü bakıldığında; "Tanrının-kutsalın-ritüelin-metafizik anlam kümelerinin ve sınıflarının kaybolmadığını sadece tepe takla ters çevrildiği rahatlıkla anlaşılabilir. Yani Modernleşmenin ve modern düşüncenin yaptığı en büyük illüzyon; kendi dünyasını, kendi değerlerini, kendi kavramlarını hem yeni hem de kutsal olmayan kutsallıkla bezemesiydi. Bunu gören başka bir Batılı meşhur siyaset düşünürü; "modern devletin tersinden bir teolojik karaktere sahip olduğunu" söylemekle tabii ki isabet sağlamıştı.

Modernleşmenin vaad ettiği "Cennet" mitosuna bakalım. Bu cennetin gerçekten herkese verilen bir şey olup olmadığı hakikatini test edelim: Veriler bunca geçen yıla rağmen cenneti kazananların

sadece belirli kesimler olduğunu gösteriyor. Dünya üzerinde 880 milyon insan fakir değil, fiili açlık çekiyor. Dünyanın halen %80'ini en kamil form olarak sunulan Batı modernleşmesinden çok uzakta yaşıyor. Kendi dünyasını cennetleştiriyorlar, dünyanın geri kalanlarına şiddet ve savaş ihraç ediyor. Kolonyalizm ve kapitalizm postu (sonrası) olmadan en kaba haliyle en fena zalim haliyle yaşıyor. Kısacası; dünya genelinde veriler hiç de bunların iddia ettiği gibi bir şeyi göstermiyor. Sürekli olarak saklanan, unutturulmaya çalışılan bir gerçek bizi bekliyor. Batılı anlamda Modernleşme (zaten modernleşmenin batı dışından bahsetmek zorlamadır ve aptalcadır) ancak ve ancak bir devletin diğerlerini ezbildiği ölçüde mümkün oluyor. Yani O (Batı) olunamayan fakat ona en fazla yaklaşabilmek mümkün olabiliyor. Ezerek, güçlenerek diğerlerine, komşularına fark atanlar en fazla Modernleşmenin cennetine yaklaşanlar olarak kabul görüyor. İnsanların hepsine vaad edilmiş cennet, diğerlerinin cehennemine

dönüşüyor. Şüphesiz hiçbir kültürde herkes cennete alınmıyor. Onun belli başlı şartları mevcut fakat Modernleşmenin cennetinden kovulanların; insanlığın büyük bir kısmı ve en adaletsizliğe uğrayan kısmı olduğu, bilince işler değişiyor.

Modernleşmenin tüm insanlık için geçerli olup olmadığını ciddi bir sorgulamaya tabi tutmasak şu görüşe başvurabiliriz: Antropolojide bir mektebe göre; tarih boyunca insan kültür ve yaşamını değiştiren-dönüştüren en büyük nedenin maddi kaynaklara bağlı olduğu söylenir. Değişim-dönüşüm kültürel farklılıklar; yaşanılan coğrafyadaki madenler, onların işlenebilir olması, su ve gıda kaynaklarının geliştirilebilir vb. olması gibi daha ekolojik bir nedene dayandırılır.

Şimdi bu eko-maddi nedenleri, biricik neden ve hakikat olarak kabul edersek; sorabileceğimiz doğru soru şu olmalıdır: Batılı bir Modernleşme için dünyanın teknik kapasitesi dünyadaki diğer

kalanlar için yeterli mi, değil mi? Ciddi bir bilimsel veriye göre; dünyanın teknik kapasitesi yani dünyadaki tüm insanların devletlerin yakın ya da benzer değil aynı Batılı bir formda yaşayabilmesi için gerekli olan teknik donanımın dünyada mevcut olmadığı, böyle bir kapasitenin teknik olarak bulunmadığı, söyleniyor. Yine bu görüş hakikat olarak kabul edilirse; Modernleşmenin gerçekleşmesi mümkün olmayan en büyük ütopya ilan edilmesi gerekir. Çünkü Modernleşme için dünyanın kapasitesi yeterli olmadığı halde halen havucun peşinde koşmak, iddia edildiği gibi gerçek bilimsel yahut geçerli bir şey değil hiç hoşlanmasalar da bir Ütopyadır. Oysa Modernleşme, en sert biçimde tavizsiz bilimselliğe- rasyonaliteye bağlılıkla ilerlediğini tüm haşmetiyle öne sürüyordu. Yok şayet, dünyanın kalan kapasitesi herkes için Modernleşmeye izin veriyorsa ve Modernleşme insanlığın kaçınılmaz bir kaderi ise; o halde, ülkeleri yakan-yıkan-talan eden savaş ve şiddeti bir endüstri gibi ihraç edenler, Modernleşmesini "tamamlamış", "gelişmiş" olan ülkeler ile neden aynı? Modernleşenler ("gelişmişler") bu "kutsal hakiki kaçınılmaz yolda" diğerlerine ("gelişmekte olanlara- az gelişmişlere- gelişmemişlere") neden engel oluyor?

Nilüfer Göle gibi akademisyenler sözüm ona bir farklılık yaratma adına "farklı modernleşmelerin olabileceğini, modernleşmenin her yerde aynı şekilde olmadığını" söylüyor fakat ne denli "farklı" görüntüsü olursa olsun Modernleşme ancak Batılı formun kesin ve hâkim ana hat olarak belirlediği bir pratiktir. Tarihsel süreçler gücün-egemenin kendi rengini verdiğini rahatlıkla gösterir. İbni Haldun buna çok önceleri işaret edenlerdendi. Ortaçağ'da entelektüel olmak, Arap gibi giyinip Arapça şiir okumayla kendini pratize etti. Çok yakın zamana kadar bu pratik Avrupa'da yaşadı. İslamlaşmak da İslam Dini de Arap formdan çok uzak ele alınamaz. Tüm farklılığına rağmen "Araplaşmak" ana hat planında sağlam durur. Modernite-Modernizm-Modernleşme arasında belirli ayrımlar bulunsada ve bu ayrımları aklımızda tutsak da Modernleşme, kültürel-siyasi-askeri alanlarda belirgin pratiklerden oluşur. Modernleşme mutlaka ve muhakkak Batılı formdan-egemen formdan- ayrı ele alınamayan, gözle görünür, tecrübe edilir bir pratiktir. Öte yandan Modernleşme, nereden bakılırsa bakılsın her yerden egemen adına ilüzyonun görüldüğü süreçtir denebilir. Sorumuz neydi? "Modernleşme Ütopyasında neredeyiz?" Cevap; her zaman cehenneminde!

KENDİNİ GERÇEKLEŞTİREN KEHANET

➔ Literatürdeki adıyla "Pygmalion Etkisi" yani kendini gerçekleştiren kehanet günlük yaşamda birçok cümlemizi doğrular nitelikte. Serdivan Ajans'ın bu sayısında da dilimize yapışan birtakım cümlelerden yola çıkarak kendini gerçekleştiren kehanet olgusunun hayatımıza yansıyan halini görelim istiyorum.

"Gördün mü bak, korktuğum şey başıma geldi."

"Bunun böyle olacağını daha en başından biliyordum."

"Bir şeyi kırk kere söylersen olurmuş."

Bu cümleleri kendi yaşamınızda kullanıyor ya da çevrenizden işitiyor musunuz? Bizler bir şeyin gerçekleşmesini ne kadar çok arzuluyorsak ya da bu şeyin gerçekleşme ihtimaline zihninizde ne kadar çok inanıyorsak davranışlarımız da o şeyin yapılma eğilimini o kadar artırıyor demektir. Yani kendimize dair inançlarımız, harekete geçmemize olanak sağlıyor ve bir süre sonra gerçekliğimiz oluyor diyebiliriz.

Kendini gerçekleştiren kehanet kavramı adını Yunan mitolojisindeki bir heykeltıraştan almıştır.

Kavramı daha iyi anlamak adına size Heykeltıraş Pygmalion'un hikayesini anlatmak istiyorum.

"Pygmalion birkaç kötü deneyiminden dolayı kadınlardan uzak durmaya karar vermiş ve hatta ölene dek hiç kimseyle evlenmeyeceğine dair çok büyük yeminler etmiş. Daha sonra zihninde kurguladığı mükemmel kadın figürünü somut hale getirebilmek için heykel yapmaya karar vermiş ve hazırlıklara başlamış. Uzun süren çabasının sonucunda yaptığı heykel o kadar çok güzel olmuş ki Pygmalion bu heykele aşık olmuş. Eserinin adını

da "Uyuyan Aşk" anlamına gelen Galatea koymuş. Pygmalion, her gün Galatea'nın karşısına geçip gözlerini hiç kırpmadan onu seyredermiş, elbiseler çiçekler alıp onunla sohbet edermiş. Geceleri rüyalarında sık sık Galatea'nın canlandığını göre Pygmalion bir gün Yunan tanrıçası Afrodit'in yanına giderek "Yalnızca tanrılar için her şey mümkün kılınabilir, bana eşim gibi bir eş verin" diye yakarmış. Pygmalion'un bu derinden sevgisi ve yapmış olduğu eseri karşısında Afrodit büyülenmiş ve Galatea'ya can vermiştir. En büyük isteği eserinin canlanması olan Pygmalion, eve dönüp Galatea'ya sarıldığında onun yumuşaklığını hissetmiş. Galatea'da bu derinden sevgiye kayıtsız kalamayarak karşılık vermiş."

Bu mitolojik hikaye günümüz psikoloji literatüründe "Pygmalion Etkisi" olarak adlandırılmaktadır. Yeni bir işe başlarken pozitif düşünmeye sahip olmanın sürecin devamını da olumlu etkilemesi yüksek ihtimaldir. Ancak bunun tam zıttı da mümkündür. Pygmalion etkisinin negatif veya karanlık yüzü olarak adlandırılan "Golem Etkisi" ile ilgili de bir efsane anlatılır. Efsaneye göre Golem, Musevi halkını koruması ve onlara yardımcı olması için yapılan bir heykelmiş. Musevi inancına göre her Cumartesi günü tatil olduğundan bu heykelin de kapatılması gerekirdi. Eğer Golem kapatılmazsa kötü özellikleri ortaya çıkıyordu. Bir Cumartesi günü Golem'in kapatılması unutulmuş ve insanlar onun kötü yüzüyle karşı karşıya kalmışlar. Golem,

halkına eziyet eden, zarar veren bir heykele dönüşmüştü. Bu sebeple de Golem etkisi Pygmalion etkisinin bir diğer yüzü olarak ifade edilir.

Deneyimlemekten korktuğumuz, çekindiğimiz olumsuz duygu ya da durumların başımıza gelme ihtimalini de farkında olmadan bizler artırıyoruz. Varsayalım ki, herhangi bir sosyal ortama girdiğinizde kimseyle anlaşamayacağınızı, kimsenin sizinle arkadaşlık kurmak istemeyeceğini düşünüyorsunuz. Sizler zihninizde bu düşüncelerle mücadele ederken çevrenizdeki insanlarla aranızda istemeden de olsa mesafe koyacak ya da ortada herhangi bir neden yokken onları kendinizden uzaklaştırmış olacaksınız. Bu davranışlarınız bir müddet sonra sürecin başındaki olumsuz düşüncelerinizi destekler niteliğe gelmiş olacak. "Bir şeyi kırk defa derssen olurmuş" veya "Aklıma gelen başıma geldi." gibi ifadeler kendini gerçekleştiren kehanet olgusunu doğrular nitelikteki dilimizin zenginliklerindedir. Günün sonunda "Ben en başından zaten bunları yaşayacağımı tahmin ediyordum." derken bulabilirsiniz kendinizi. Çünkü yapamayacağına inanan bir kimse ile yapabileceğini düşünen bir kimsenin motivasyonu asla bir değildir.

Kimileri için gerçekleşme ihtimali olan en kötü sonucu düşünmek sonrasında kendini ortaya çıkabilecek herhangi bir hayal kırıklığına karşı korumaktan ibarettir. Oysa bizi üzebilecek kötü bir duruma önceden hazırlanmanın bir avantaj

sağlamadığı yapılan güncel araştırmalarla desteklenmiştir. Olmasından korktuğumuz ve zihnimizi oldukça meşgul eden düşüncelerimiz eğer ki anksiyete yaratıyorsa bir an önce olsun bitsin de kurtulalım isteriz. Fakat bunu isterken davranışlarımız kendimize yapıştırdığımız olumsuz etiketleri gerçekleştirebilme yönünde ilerler. Bu etiketlerin ne düzeyde olumlu ya da olumsuz olacağı ise yalnızca bizim seçimlerimizden ibarettir.

Özetle, istek ve düşüncelerimizin davranışlarımız üzerinde oldukça kuvvetli bir etkisi bulunur. Çünkü düşünce, duygu ve davranışlarımız bir bütün halinde hareket ederler. Yapılan birçok araştırmada da olumlu düşüncelerin olumlu sonuçlara, olumsuz düşüncelerin ise olumsuz sonuçlara neden olduğu gözlenmiştir. Yaşadığımız olayları, durumları anlamlandıran, onları anlamamızı sağlayan ve bizlerde yeni bir bakış açısı oluşturan bilişsel sistemimiz yani beynimizdir. Bizler neye inanırsak beynimiz bu inancı haklı çıkarabilmek için çaba sarf edecektir. Psikolojik sağlık açısından bakıldığında önemli bir nokta da duygu ve düşüncelerimizin etkisinin farkına varmaktır. Olumsuz düşünce veya duygularla başa çıkabilmek başlangıçta çok kolay olmayabilir ancak bunları yakalamak yerine alternatif düşünceler koyabilmek herhangi bir beceriyi öğrenmek gibidir, yalnızca süreklilik ister. II

Nallıhan Kuş Cenneti ülkemizin önemli kuş alanlarından biridir. Alan jeolojik yapısı ile çökeltme ortamının özelliklerini yansıtan sarı, kahverengi ve kırmızımsı tabakaların üst üste tekrarlanması ile görsel açıdan da olağanüstü bir peyzaja sahiptir.
Ankara 2017

Güzelyurt Göletinin hemen üzerine konuşlanmış Yüksek kilise ve arkasında 3268 m. yüksekliğinde heybetli Hasan Dağı. Kızlar manastırı olarak bilinen kilise, dik kayalar üstüne taş oymadır. Güzelyurt İlçe merkezine yaklaşık 3 km mesafededir. Hasan Dağı ise Büyük Hasan ve Küçük Hasan Dağı olmak üzere iki büyük kraterden oluşan volkanik bir dağdır.
Güzelyurt Aksaray 2019

Ankara 2019

FERMENTE GIDALAR SAĞLIĞIMIZI NASIL ETKİLİYOR?

→ Sonbahara doğru yaklaşırken yazın yetişen sebze ve meyveleri kışa saklamak için yavaş yavaş evlerimizde hazırlıklar başlar. Gıdaları koruma ve saklama yöntemi olarak sık kullanılan fermentasyon işlemi yani nam-ı diğer turşularımız, bugün modern yaşamın getirileri ile birlikte ne yazık ki soframızdan eskiye göre uzaklaşmış durumda.

Bugünkü yazımda, gıdaları fermente etmenin onları kışa saklamaktan başka ne gibi yararları olduğundan ve neden sofralarımızdan ne yazık ki uzaklaştıklarını düşündüğümden bahsediyor olacağım.

Hepimiz biliyoruz ki bedenimizin içinde yalnızca biz yokuz, sayıları trilyonları bulan ve birçoğu bağırsaklarımızda yaşayan bakteriler de bize eşlik ediyor. "Bizimle birlikte yaşayan bu bakterilerin bize bir yararı var mı?" diye merak ediyor olabilirsiniz. Buna kocaman bir "Evet!" diyebilirim. Bu bakteriler iyi karakterli olduklarında bizlere K vitamini gibi önemli vitaminlerin üretiminde, sindirimi zor olan gıdaların sindiriminde yardımcı oluyor ve kronik hastalıklara karşı koruyucu bir rol oynuyorlar.

Bu bakterilerin iyi karakterde olması çok önemli çünkü bu bakteriler kötü karakterli olduklarında astım, kronik yorgunluk, hassas bağırsak sendromu, alerjiler, migren, besin intoleransları,

alzheimer, depresyon, troid hastalıkları gibi daha saymadığım birçok hastalığa sahip olabiliyor ya da bunlara yatkın hale gelebiliyoruz.

Beslenme şeklimiz bu bakterilerin karakterini belirlemede önemli; bu bağlamda fermente gıdalar, iyi karakterli bakterilere sahip olmamızı sağlayan önemli kilit taşlardan biri. Şimdi bunların yararlarına kısaca bir göz atalım:

• Fermente gıdaların düzenli tüketiminin bütün bu yukarıda bahsettiğim bakterilerin kötü karakterde değişimini engelleyebildiği ve dolayısıyla hastalıklara karşı koruyucu olduğu söylenmekte.

• Bu gıdalar antioksidan savunmamızı arttırmanın en önemli yolu olan Nrf2 yolağını aktive ediyor. Nrf2 bizim için yabancı bir terim olabilir belki ama etkileri hiç yabana atılacak gibi değil; bu yolağın aktif halde olması dokularımızın ve organlarımızın bakım ve onarımını sağlıyor ve tarım ilaçları, ağır metaller, sentetik gıda katkı maddelerinin vücuttan temizlenmesi işlemini destekliyor.

• Bu gıdaların obeziteye etkilerinin incelendiği birtakım çalışmalar da mevcut. Yapılan çalışmalarda özellikle obezite sorununda abdominal yani karın bölgesindeki yağlanmanın azalmasına, Trigliserid seviyelerinin, kötü

kolesterol olarak bilinen LDL seviyelerinin düşmesine ve iyi kolesterol olarak bilinen HDL kolesterol seviyelerinin artmasına yardımcı olabileceklere belirtiliyor. Bu sonuçlara bakarak obezite ve obeziteye bağlı olarak gelişen komplikasyonlar için fermente gıdaların fonksiyonel besin olduğunu söyleyebiliriz.

Bütün bu bilgiler ışığında, fermente gıdaların bütün bu fonksiyonel özelliklerinden yararlanabilmemiz için beslenme rutinimizde daha sık yer vermemiz gerektiğini ve sofralarımızda hak ettikleri yeri almaları gerektiğini düşünüyoruz. II

SELÇUKLU MEDRESELERİ

CACABEY MEDRESESİ

→ Kırşehir şehir merkezinde bulunan medrese Selçuklu döneminde Kılıçarslan oğlu Keyhüsrev zamanında Kırşehir emiri Nurettin Cibril Bin Cacabey tarafından bir gözlem evi medrese olarak yaptırılmıştır. Cacabey Medresesi, minaresinde uygulanan üç farklı tuğla örgü sistemi ile Anadolu'daki tek örnektir. Doğu - batı yönünde uzanan, kareye yakın dikdörtgen bir oturma alanı üzerinde inşa edilmiş kapalı avlulu bir medresedir. Taç kapısındaki Arapça kitabesine göre medrese, Selçuklu Sultanı III. Gıyaseddin Keyhüsrev zamanında Kırşehir Emiri olan Cacaoğlu Nureddin Cebrail tarafından 1272-73 yılında inşa ettirilmiştir.¹ Dünyanın ilk astronomi okulu olduğu söylenmektedir.

Fotoğraf 1

Sol tarafta görünen yapı medreseyi yaptıran Cacabey' in türbesidir, 19'uncu yüz yıla ait seyahatnamelerde harabe halinde olduğu belirtilen medresenin, 1907 tarihli Ankara Vilayeti Salnamesi'ne (Selçuklu ve Osmanlıda tutulan yıllık defter) göre, camiye dönüştürüldüğü anlaşılmaktadır. Daha sonra Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün denetiminde çeşitli onarımlar geçiren medrese, günümüzde cami olarak hizmet vermektedir. XIX. yüzyıl içinde medresenin harap halde olduğu tahmin edilmektedir. Nitekim 1858 yılında Kırşehir'den geçen A. D. Mordtmann yapının mühimmat ambarı (Waffendepot) olarak kullanıldığını yazar.² Daha sonra da harap durumda bulunan medresenin bir kısmının cami yapıldığı 1325 (1907) tarihli Ankara Vilayeti Salnamesi' nde belirtilir. Daha sonraları Vakıflar İdaresi tarafından büyük ölçüde restorasyon gören medrese cami olarak yeniden ibadete açılmıştır, bugün de cami olarak kullanılmaktadır.³ Bu medresenin rasathane olup olmadığı konusunda farklı görüşler ve incelemeler vardır.

Ankara Üniversitesi'nden W. Ruben ile Aydın Sayılı tarafından 1947 yılı Temmuz ayında ortadaki kubbeli büyük mekânın zemininde bu maksatla bir kazı yapılmış ve burada sadece altı metre kadar derine inen, iç yüzeyleri kısmen kaplanmamış, 180 santimetre çapında bir kuyu bulunmuştur. Alt kısmında çapı 260 santimetre ölçüsünü bulan bu çukurun bir rasat kuyusu olabileceği ileri sürülmüştür⁴. Medresenin ön tarafında bulunan minarenin gözlem kulesi olup olmadığı konusunda da ne vakfiyede ne de kitabede buna dair en ufak bir işaret yoktur. Ayrıca bir rasat kuyusu için lüzumlu olan ve iç duvara bağlı olması gereken basamaklar bulunmadığı gibi 160 santimetre ölçüsündeki çap bir rasat kuyusu için çok dardır. Dolayısıyla buranın esasında bir rasat merkezi olabileceği inandırıcı görünmemektedir. Kubbeli kısmın ortasında bulunan çukurun, kapalı avlulu medreselerde kubbenin altında olması gereken şadırvanın yerini tutmak üzere açılmış bir su kuyusundan başka bir şey olmadığı düşünülmektedir⁵.

Fotoğraf 2

MİMARİ

Oldukça sade bir iç yapısı bulunan imaretin iki koridorlu ve eyvanın hemen bitişiğinde bulunan dar bir koridor gibi görünen ayrı bir cemaat yeri ve mihrap bölümü vardır camiiye çevrilen yapıda muhtemelen talebelerin namaz kıldığı yer o dar yapıydı. Taç kapının en üstünde yer alan kitabeden başka giriş kemeri üstünde bulunan tek satırlık kitabede besmele ve Nahl suresinin 90. ayetinin baş kısmı yer alır. Bunun altında bulunan ve uçları iki yana dönen diğer kitabede Ali İmran suresinin 18 ve 19. ayetleri yazılıdır.⁶ Caca Bey Medresesi, Anadolu'da pek çok benzerleri olan, orta avlusu kubbe ile örtülü, "kapalı medrese" tipinde bir yapıdır. Bu kapalı mekânın esasında bir avlu olduğunu hatırlatmak üzere üstündeki kubbenin ortasına bir aydınlık feneri ve bunun altına da şadırvanın yapılması usulendi. Bu çeşit kubbeli yapı örneklerini Niksar'da Yağbasan, Konya'da Karatay ve İnce Minareli, Erzurum'da Yakutiye, teşkil ederler.⁶

Medrese, kesme taş kapılı cephelere sahip enlemesine hafifçe dikdörtgen biçiminde bir yapıdır. Esas cephesindeki taçkapının etrafındaki kaplama şeritler halinde iki ayrı renkteki taşlardan yapılmıştır. Bina, Orta Asya'dan beri Türk mimarisinin her çeşit yapısında karşılaşılan bir avluya açılan dört eyvan şemasına uygundur. Eyvanların üstleri beşik tonozlarla örtülüdür. Ortadaki kapalı avlunun üzerini ise bir kubbe örter. Evvelce üzerinde sadece bir aydınlık feneri olması gereken bu kubbenin ortası, buranın bir rasat merkezi olduğu hipotezini desteklemek gayesiyle günümüzde camekânla kapatılmıştır. Bu kadar geniş çaplı bir açıklığın, medrese harap olduğu dönemlerde aydınlık fenerinin etrafının yıkılması sonunda meydana gelmesi muhtemeldir. Eyvanların etrafında küçük hücreler vardır. Esas büyük eyvanın iki yanında ise bir çift dikdörtgen planlı büyük hücre yer alır. Girişin karşısındaki üstü beşik tonozla örtülü ana eyvan, bütün bu tür yapılarda olduğu gibi namaz kılan yerdir. Buranın kible duvarında basit bir namazgâhı aşan zenginlikte bir mihrap bulunur. Giriş eyvanının sağındaki hücrenin içinden taş bir merdiven, sadece ön cephenin arkasında bulunan üst kat hücrelerine çıkışı sağlar. Bunlar biri mihraplı olmak üzere iki tanedir. Halen ibadete açıktır.

SİVAS GÖK MEDRESE

Sahiye Medresesi diye de bilinen yapı firuze renkli çinilerinden dolayı Gök Medrese adıyla tanınmaktadır. Türk mimarisinin ve süsleme sanatının birlikte görülebildiği en önemli yapılarıdır. Yapının çeşitli bölümlerindeki yazıtlardan IV. Kılıç Arslan'ın oğlu III. Gıyaseddin Keyhüsrev döneminde Vezir Sahip Ata Fahreddin Ali tarafından, 1271 yılında yaptırıldığı anlaşılmaktadır.⁷ Sivas Gök Medrese, İç Kale (Toprakkale)'nin kuzeydoğusunda, Kale-i Cedid Mahallesi'nin doğu sınırında kendi adını taşıyan mahalle içindedir. XV. yüzyıldan itibaren Mahalle-i Mescid-i Medrese, Medrese-i Sahibiye ve XVIII. yüzyılın başlangıcından itibaren ise Gök Medrese adını taşıyan mahalleler kayıtlarda yer almaktadır.⁸ Bölgenin coğrafi durumu, konumu, ihtiyaçları ve hava şartları göz önünde bulundurularak inşa edilmiştir. Medreseler mimari yapılaşma olarak; kışık dersane, öğrenci odaları, müderris odası, eyvan, türbe, mescit, avlu, havuz, çeşme gibi temel mekânlara sahip olmuştur. Tuğla, kesme taş, taş işlemeçiliği ve çini süslemelerle bezemiştir. Dönemin ustaları, günümüze kadar gelen işçiliklerini gözler önüne sermişlerdir. Bu zamanlarda müze olarak hizmetine devam etmektedir.

Fotoğraf 3

Cephe süslemesinde palmetler, lotuslar ve birbirini kesen geometrik detaylar yer alır; ayrıca hayat ağacı, nar, şahin, kuş ve hayvan başı gibi figürler göze çarpar. İkisi duvar oymalarını çevreleyen sivri kemerin altında, ikisi de üstünde olmak üzere dört adet yuvarlak boşluk bulunmakta ve bunlar buralarda oynak halde dört adet kabara olduğunu göstermektedir. Bu yuvarlak boşlukların üstünde ise kitabe yer almaktadır. Cephede taçkapı üzerine inşa edilen iki minare, tabana kadar inen ve taç kapı ile bütünleşen

süslmeli kaideleriyle tam bir simetrik uyum içindedir. Yivli olan minarelerin yivlerinin arası, birkaç santimetre çapındaki yarım daire şeklinde firuze renkli sırlı tuğlaların üst üste sıralanmasıyla meydana getirilen kaval silmelerle ayrılmıştır. Ayrıca minareler üzerine yine firuze çinilerle zikzak motifli süslemeler yapılmıştır. Minarelerin kaideleri üzerinde sırayla üstten aşağı, tuğladan yapılan evreni temsil etmesi muhtemel daire şeklinde bir motif, onun altında bitkisel bir bezeme, sonra bir kitabe ve kitabenin altında da geometrik yıldız motifleri yer almakta, daha aşağılarda ise hayat ağacı ile onun altında altıgen çerçeve içinde yine birer kitabe bulunmaktadır⁹. Bu eyvanın iki yanında yer alan kapılardan sağdakiyle mescide, soldakiyle darul kurraya geçilir. Her iki mekan da kubbeli ve pencereli olup mescid darülkurradan daha büyüktür ve kubbesine Türk üçgenleriyle geçiş sağlanmıştır; minarelerin merdivenlerine de bu odalardan çıkılmaktadır. Bu mekânların yanlarına rastlayan cephe kısmının iki köşesinde dikdörtgen iki salon bulunur. Dikdörtgen biçimindeki havuzlu avlunun iki yanında, çeşitli başlıkların kullanıldığı değişik cinsten sütunlara oturan iki revak yer almakta ve bu revaklara cephenin köşelerindeki salonlardan başka iki yan eyvanlarla onların iki yanında yer alan altışar oda açılmaktadır. Girişin karşısındaki büyük eyvanın yanlarında ise doğrudan avluya açılan ve medresenin en büyük kapalı mekanlarını oluşturan iki salon yer almaktadır. Kıyamete kadar ayakta kalmalarını yüce mevladan niyaz ederim. ||

Fotoğraf 4

Fotoğraf 5

1-<https://islamansiklopedisi.org.tr/caca-bey-medresesi>

2-<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/kirsehir/gezilecekyer/cacabey-medresesi>

3-<https://islamansiklopedisi.org.tr/caca-bey-medresesi>

4-<https://islamansiklopedisi.org.tr/caca-bey-medresesi>

5-<https://islamansiklopedisi.org.tr/caca-bey-medresesi>

6-<https://islamansiklopedisi.org.tr/caca-bey-medresesi>

7-<https://islamansiklopedisi.org.tr/gokmedrese--sivas>

8-<https://www.sanatinyolculugu.com/sivas-gok-medrese/>

9-<https://islamansiklopedisi.org.tr/gokmedrese--sivas>

Fikir Sanat'ta Güz Dönemi Başladı

➔ Serdivan Fikir ve Sanat Akademisi 2022 Güz dönemi dersleri başladı. Güz döneminde felsefeden sanata, edebiyattan müziğe kadar 16 farklı derste eğitime başlayan Fikir Sanat Akademisi, kayıtların ilan edildiği hafta içerisinde rekor bir başvuru ile kontenjanlarını doldurdu.

Her kesimden insanın ilgisine cevap vermeyi amaç edinen Fikir Sanat Akademisi, her dönem farklı bir alanda planlanan derslerle, eğitim yelpazesini geniş tutmaya özen gösteriyor.

Katılımcıları Türkiye'nin birbirinden değerli

hocalarıyla buluşturmayı hedefleyen Akademi'nin güz dönemi; Selçuk Mülayim, Güray Süngü, Nilgün Sazak, Bekir Ünlüataer, Rahmi Karakuş, Cengiz Çakmak, Ömer Türker, M. Cüneyt Kaya, Ender Büyüközkara, Soner Duman, Mehmet Kaya, Köksal Şahin, Orhan Altuğ, Songül Ergün, Tuba Marmara ve Selda Kavas Afacan gibi alanlarının önemli isimlerine ev sahipliği yapıyor.

Açılış programında Tanbûrî Özer Özel ve Klasik Kemeççe sanatçısı Aslıhan Özel'in sahne aldığı müzikli söyleşi müzik severlerin yoğun ilgisi ile karşılandı. Türk sanat müziğinin unutulmaz

eserlerinin icra edildiği programda sanatçılara sanatseverler de eşlik etti.

Açılış programında söz alan Serdivan Belediye Başkanı Yusuf Alemdar, Fikir Sanat Akademisinin yeni döneminin hayırlı olmasını dilediği konuşmasında, sanatın insanların ruhuna iyi geldiği gibi toplumları da güzelleştirdiğini ifade etti. Bu nedenle de Fikir Sanat Akademisinin salonlarının dolmasından duyduğu memnuniyeti dile getirdi.

Çocuk Akademisi Yine Doldu

Serdivan Çocuk Akademisi'nin güz dönemi dersleri, 3-12 yaş aralığındaki öğrenciler için yeni bir programla birlikte başladı. Etkinlik takviminin okul

öncesi ve okul çağı çocuklarına göre düzenlendiği akademide dersler devam ediyor.

Sanata yönelik beceriler kazandırmayı hedefleyen akademide hareket atölyesi, masal atölyesi gibi atölyelerde bulunuyor. II

Yaşayan değerler bir toplumun gizli gücüdür.

Nasıl ki insanın bağışıklık sistemi güçlü ise hastalığa yakalansa dahi yatağa düşmeden atlattır; bir toplumda yaşayan evrensel değerler varsa o toplum da belki sarsılır ama yatağa düşmez.

Doğan Cüceloğlu - Var Mısın? / Sayfa:254

Serdivan Belediyesi
Adına Sahibi
Yusuf Alemdar

Son Okuma
Kadir Aydın

Baskı
Everest Basım

İletişim
serdivanajans@gmail.com
444 54 50 ve 0264 211 2054

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Burhaneddin Kanlioğlu

Editöryal Düzenleme ve Grafik Tasarım
Ges Ajans
0(262) 322 10 41

Adres
Maltepe Mah. Litros Yolu Sok.
(No:2-4) 2. Matbaacılar Sitesi 5. Kat 71. Sayı / 2022
F Blok İç Kapı No:3
Zeytinburnu / İstanbul

Yayın Sorumlusu
Ayşe Çelikbaş Aykut

Gazeteniz dijital mecrada!

Serdivan Ajans gazetenizi, mobil cihazınızdan buradaki QR kodunu okutarak ya da bilgisayarınızdan issuu.com/serdivanajans adresini ziyaret ederek okuyabilirsiniz.